

**Západočeská univerzita v Plzni**

Fakulta pedagogická

**Bakalářská práce**

*Drobné epické básně Vojtěcha Nejedlého*

Zpracovala: Andrea Hodinová

Plzeň 2016

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň březen 2016

---

Andrea Hodinová

### **Poděkování**

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu prof. PhDr. Viktoru Viktorovi, CSc., za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této bakalářské práce, dále bych chtěla poděkovat Památníku národního písemnictví v Praze, oblastním archivům a muzeím za spolupráci a cenné rady. Poděkování patří i všem, kteří mě při psaní této práce podporovali a pomáhali mi.

## Obsah

Úvod.....	6
1 Vojtěch Nejedlý .....	8
1.1 Život Vojtěcha Nejedlého .....	9
1.2 Kazatelská činnost .....	14
2 Působení v Mirošově a mirošovská fara .....	17
2.1 Puchmajerovci .....	20
3 Drobné epické básně Vojtěcha Nejedlého .....	25
3.1 Kompozice sbírky Básně .....	25
3.2 Tematické členění básní .....	28
3.2.1 Básně – válka .....	28
3.2.2 Básně – životní hodnoty .....	31
3.2.3 Básně – vlastenectví .....	34
3.2.4 Básně – důraz na rozum.....	38
3.2.5 Básně – věrnost.....	42
3.3 Další básně a tvorba V. Nejedlého .....	46
Závěr .....	50
Cizojazyčné resumé .....	53
Seznam obrázků .....	54
Seznam příloh.....	54
Seznam pramenů a použité literatury .....	55
Přílohy .....	57
Příloha 1 .....	57

Příloha 2 .....	57
Příloha 3 .....	58
Příloha 4 .....	58
Příloha 5 .....	60
Přílohy 6 .....	61
Příloha 7 .....	62
Příloha 8 .....	62
Příloha 9 .....	63
Příloha 10 .....	65

## Úvod

Vojtěch Nejedlý, významná osobnost národního obrození, byl nejen knězem a děkanem, ale i spisovatelem a básníkem. A právě dílu Vojtěcha Nejedlého, respektive jeho drobným epickým básním, se bude věnovat tato práce.

Nejprve si budeme stručně charakterizovat dobu a život Vojtěcha Nejedlého, a to od jeho narození přes studium a působení v Žebráku až k období, kdy se nejvíce zasloužil o rozvoj našeho jazyka. Zaměříme se zejména na dobu, kdy tento žebrácký rodák působil jako farář v Mirošově, kde se mimo jiné scházel nejen se skupinou okolo Antonína Jaroslava Puchmajera, ale i s dalšími obrozenci. Právě pro Mirošov je Vojtěch Nejedlý jednou z nejvýznamnějších osobností, např. vedle svého současníka Jakuba Rafaela Macana nebo kardinála Karla Kašpara, který se narodil v prostorách mirošovské školy, již dal Vojtěch Nejedlý založit. Navíc bude možné pracovat i s fotodokumentací, a to např. kostela sv. Josefa či kostela sv. Jakuba, který kdysi býval kostelem přifařených, dnes již zaniklých Chýlic. Jelikož, jak již bylo zmíněno, se okolo Vojtěcha Nejedlého pohybovali další významní obrozenci, zejména pak ze skupiny puchmajerovců, bude se práce několika z nich, byť ne příliš zevrubně, věnovat.

Pozornost budeme věnovat zejména drobným epickým básním Vojtěcha Nejedlého. Protože si plně uvědomujeme, že V. Nejedlý nebyl jen básníkem, ale v počátcích i prozaikem, musíme již nyní předeslat, že na tuto oblast jeho tvorby se zaměřovat nebudeme. Avšak v rámci práce bude další tvorba, ať již básnická či prozaická, přinejmenším zmíněna. Stejně tak si představíme i díla, která vznikla v době jako působení v Mirošově.

Cílem bakalářské práce je představit Vojtěcha Nejedlého jako jednoho z významných obrozenců a představit jej zejména jako básníka drobných epických básní a mirošovského faráře v kontextu doby, v níž žil. Práce si dále klade za cíl zhodnotit jeho drobné epické básně a postihnout nejčastěji užívané básnické prostředky a nejčastěji opakující se témata. Na tvorbu budeme nahlížet samozřejmě i z pohledu literárně-historického.

Při zpracovávání této bakalářské práce budeme vycházet zejména ze samých básní, které budou jednotlivě rozebrány. Cílem tedy bude vytvořit z jednotlivých analýz charakteristiku tvorby V. Nejedlého (nejčastěji užívané motivy, témata, obrazy či lexikální prostředky, se kterými autor ve svých básních pracuje...). Jako podklady pro tuto práci budou sloužit i záznamy z archivů a knihoven a podklady poskytnuté muzeem v Radnicích a Rokycanech. Dále pak budeme vycházet z bibliografických záznamů a publikací, které se zabývají problematikou zaměřenou na dobu národního obrození, skupinu puchmajerovců, Mirošov či samého V. Nejedlého.

# 1 Vojtěch Nejedlý

Doba, ve které Vojtěch Nejedlý žil, byla z jazykového hlediska velmi problematická. Čeština upadala, resp. téměř vymizela, udržela se především na vesnicích mezi obyčejným lidem. Čechy byly tehdy součástí habsburské monarchie, přičemž moc byla soustředěna do rukou knížete Metternicha. Národní obrození u nás probíhalo v letech 1770-1848, přičemž jeho průběh můžeme klasifikovat do čtyř období, vycházíme přitom z dělení *Dějiny české literatury II* vydaných Československou akademií věd. Dělení přitom kopíruje nejen časové etapy významných historických událostí a časových úseků, ale vztahuje se i na vývoj literární a jazykový. První fázi vymezujeme jako časový úsek trvající od 70. let 18. st. až do r. 1805. V tomto období se objevují první obrozenské snahy a první základy buditelské literatury. Nic však nemohlo existovat bez návaznosti, proto se i počátek přelomového období češtiny opírá o útržky literární historie českého národa. Druhá fáze probíhala mezi lety 1806-1830. Právě v tomto období se objevují přední rysy obrozenské ideologie, v krásné literatuře se začíná objevovat preromatismus. Třetí fáze se odehrává mezi lety 1830-1848 a literatura se konečně začíná sblížovat s českým veřejným životem. Z této části obrození jsou známi někteří přední básníci a spisovatelé českého národa, jako jsou např. Karel Hynek Mácha (původním jménem Ignác Mácha) nebo Božena Němcová (původním jménem Barbora Panklová), kteří samozřejmě žili i v jiných fázích národního obrození, avšak jejich vrcholná a přední díla vznikla právě v době tzv. „revoluční“. Čtvrtá, tedy poslední fáze je vydělena revolučním rokem 1848.<sup>1</sup> V této fázi se završily obrozenecké snahy, a to nejen ve směru literárním, ale i v oblasti kulturní a politické.<sup>2</sup>

V. Nejedlý spadl do období jak první, tak i druhé fáze národního obrození, přičemž v jeho tvorbě i životě se logicky odráží i historické události, které se během jeho života udály. Hovoříme zejména o josefínských reformách, dále pak např.

---

<sup>1</sup> *Dějiny české literatury, II. svazek: Literatura národního obrození*. Praha: Československé akademie věd, 1960, str. 9-10.

<sup>2</sup> Srovnej s dělením na 3 období například dle Marie Sochorové v díle *Kompletní přehled české a světové literatury*, str. 112 a násl.



o napoleonských válkách, přičemž v některých básních v Nejedlého se setkáváme právě s napoleonskou tematikou.<sup>3</sup>

## 1.1 Život Vojtěcha Nejedlého

Vojtěch Nejedlý se narodil 17. dubna roku 1772 v Žebráce<sup>4</sup>, kde také 7. prosince roku 1844 kolem 9. hodiny ranní zemřel<sup>5</sup>. Otcem dvou tehdy budoucích českých obrozenců Vojtěcha a Jana byl Jan Křtitel Nejedlý, řeznický mistr a majitel hospodářství. Matkou obou bratrů byla Anna Nejedlá, roz. Frydlová. A byla to právě ona, kdo přivedla svého staršího syna Vojtěcha k tomu, že se stal farářem. Jeho matka byla silně nábožensky zaměřená a vždy si přála, aby její syn hlásal slovo boží. Tento její cíl byl skoro zmařen, jelikož mladý Vojtěch Nejedlý málem vstoupil jako voják do turecké války (spolu s přítelem Šebastiánem Josefem Karlem Hněvkovským<sup>6</sup>), avšak díky rodičům tento krok neučinil.<sup>7</sup> Po vychození hlavní školy v Praze začal mladý Vojtěch Nejedlý studovat teologii. Nejprve studoval na piaristickém novoměstském gymnáziu<sup>8</sup>, následně pak roku 1789<sup>9</sup> započal studia na Filosofické fakultě Karlovy univerzity, přičemž některá „vysvědčení“ Vojtěcha Nejedlého z dob jeho studií Filosofické fakulty jsou uchována v Památníku národního písemnictví v Praze, kde jsou také k nahlédnutí (viz příloha 1). Upozorňujeme, že v Lexikonu české literatury (str. 461) je uvedeno studium na tzv. filosofii. Nehovoří tedy o fakultě jako takové, ale jen o kurzu. Již v době svých studií věnoval Vojtěch Nejedlý pozornost literatuře a

---

<sup>3</sup> Takovým příkladem může být báseň *Napoleon* z roku 1812.

<sup>4</sup> V domě č. p. 9 – dnes je na rodném místě umístěna pamětní deska s portréty obou bratrů.

<sup>5</sup> JODL, E.: Život důstojného pána Vojtěcha Nejedlého, děkana žebráckého., Časopis pro katolické duchovenstvo, 1844, svazek XVII, str. 798.

<sup>6</sup> RYBIČKA, Antonín. *Přední křisitelé národa českého: Boje a usilování o právo jazyka českého začátku přítomného století, Díl druhý.* Praha 1885, str. 316.

<sup>7</sup> ŠIMEK, F.: *Ze studií o V. N.*, Výroční zpráva gymnázia v Benešově za šk. rok 1908/1909, str. 2.

<sup>8</sup> Během studia na gymnáziu mu bylo uděleno císařské stipendium za mravnost a pilnost. (RYBIČKA, Antonín. *Přední křisitelé národa českého: Boje a usilování o právo jazyka českého začátku přítomného století, Díl druhý.* Praha, 1885, str. 316.)

<sup>9</sup> FORST, V., OPELÍK, J. a MERHAUT, M.,(eds.). *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce.* 1. vyd. Praha: Academia, 2000, str. 461.

jazykům. Mladý Vojtěch se zajímal zejména o autory německé<sup>10</sup>, byli to např.: G. A. Bürger, F. G. Klopstock, Ch. M. Wieland, jichž tvorba jej velmi ovlivnila v prvních básnických pokusech. Avšak literatura, jež vzbuzovala zájem tohoto studenta, nebyla pouze německá, naopak. Právě díky tomu, že Vojtěch Nejedlý byl znalý mnoha jazyků, seznamoval se i s díly anglických, italských, dokonce i francouzských autorů. I ze zmíněného silného zájmu o zahraniční autory můžeme vyvodit, že tento významný český vlastenec nebyl národním stoupencem od samého počátku. Cestu k českému jazyku našel Nejedlý díky Stanislavu Vydrovi, svému učiteli matematiky, a příteli Šebastiánu Hněvkovskému. Zprvu se Nejedlý pokoušel o tvorbu v němčině<sup>11</sup> a společně s Puchmajerem se „vysmíval“ svému příteli Hněvkovskému (ještě v roce 1791<sup>12</sup>), když jej zastihl v univerzitní knihovně, jak pročítá Konáčovu knihu a dodává, že chce být českým spisovatelem.<sup>13</sup> Už po prvním roce studií filosofie, r. 1790, však Nejedlý začal studovat české autory a vydal svoji první českou báseň *Růže*.<sup>14</sup> O výše zmíněném setkání v knihovně se můžeme dočíst i v Tylových *Pomněnkách z hrobu nejstaršího Čecha*, v nichž píše: „...*I podívej se!*“ řekl šeptem jeden z odcházejících studentů, totiž outlý bystrooký mužiček. „*Tuť sedí ještě náš Hněvkovský! Do čeho pak to kouká, jakoby chtěl kámen mudrců vykukat?*“ A s těmi slovy přiblížil se tiše k čtoucímu, naklonil se mu přes rameno, nahlídnul do knihy, ušpoulil ústa a dal se téměř hlasitě do smíchu.....„*Ah, pan Puchmayer!*“.....„*To je česky – ne?*“ doložil s pohradavým ousměchem a hodil hlavou po knize. „*Ano, to je náš poctivý Konáč,*“ řekl Hněvkovský s jakousi vnitřní rozkoší. „*Poctivý?*“ opakoval Puchmayer. „*Může být; ale náš? to nevím, já alespoň děkuji za to přátelství a nemohu věru pochopit, jak můžete čas přebíráním takových škvárů mařiti.*“...“(str. 4-5). Toto nebylo naposledy, kdy

<sup>10</sup> Vedle Němců byl V. Nejedlý inspirován i autory italskými (Tasso), anglickými (Goldsmith) a dalšími. (ŠIMEK, F.: *Ze studií o V. N.*, Výroční zpráva gymnázia v Benešově za šk. rok 1908/1909, str. 1).

<sup>11</sup> Vojtěch Nejedlý měl skutečně zpočátku snahu tvořit v němčině, chystal se na sepsání hrdinského eposu o Hermannovi a Thusneldě. (VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1960, sv. 2., str. 178).

<sup>12</sup> Vlček uvádí, že ještě v roce 1791 se Nejedlý spíše přikláněl k německé tvorbě, avšak ve *Výroční zprávě gymnázia v Benešově za šk. rok 1908/1909* nacházíme již rok 1790 jako významné datum, kdy tento český vlastenec svoji pozornost obrací k českým autorům. V Tylových *Pomněnkách* se stejně jako u Vlčka hovoří o roce 1791.

<sup>13</sup> VLČEK, Jaroslav. *První novočeská škola básnická*. V Praze: Bursík a Kohout, 1896. Školní literární knihovna, str. 6.

<sup>14</sup> ŠIMEK, F.: *Ze studií o V. N.*, Výroční zpráva gymnázia v Benešově za šk. rok 1908/1909, str. 2.

Hněvkovský přiměl své přátele (Nejedlého a Puchmajera) k vlasteneckým krokům. Po jedné schůzce s J. Dobrovským začali oba kněží silně pochybovat o smyslu českého básnictví. Díky Hněvkovskému, který k nim měl nemalý proslov, však své snahy nevzdali<sup>15</sup>. Na dalších stránkách *Pomněnek* je patrné, že Hněvkovský byl duchem i srdcem hrdý Čech, a to již od samého počátku.

Ani mladší bratr Vojtěcha Nejedlého nemůže být v dějinách českého národa opominut. Jan Nepomuk Nejedlý se kromě toho, že byl úspěšným právníkem (promován na doktora práv r. 1803), stal univerzitním profesorem českého jazyka a literatury. Byl tedy druhým profesorem v tomto oboru, a to po svém učiteli Františku Martinu Pelclovi, kterého zprvu jen zastupoval v době nemoci. Po Pelclově smrti byl Jan Nejedlý jmenován nástupcem tohoto významného osvícence, spisovatele a pedagoga. Stejně jako bratr vynikal znalostí mnoha jazyků (němčina, francouzština, angličtina, italština a španělština), v roce 1812 se podílel na překladu a revizi tehdejšího ABGB, občanského zákoníku, za což získal titul císařského rady<sup>16</sup> (viz příloha 2). Avšak Jan Nejedlý se zapsal do dějin i svou další prací – velmi významným počinem bylo vytvoření mluvnice, tu sepsal v době, kdy již byl profesorem, přitom vycházel z básnického systému Josefa Dobrovského, lpěl však na veleslavínské podobě češtiny. Zde si dovolueme učinit malý exkurz do zápisků Josefa Jungmanna, který se ve svých Zápiscích zmiňuje právě o Janu Nejedlém, zmínka však není nikterak pozitivní. Právě Jan Nejedlý měl být dle Jungmanna tím, kdo jej udal, v Zápiscích pak uvádí: „...*tříletému tajnému vyšetřování policejnímu podvrhl, z kterého jsem jen zákonných povinností svých ouředních zastáváním a neúhonným živobytím dosti cele a šťastně vyvázl.*“<sup>17</sup>

Za zmínku stojí skutečnost, že Jan Nejedlý finančně podporoval tvorbu svého bratra, to vyplývá z dopisu, který je uložen v Památníku národního písemnictví, kde se píše, že Jan posílá svému bratrovi 1700 zl. na to, aby mohl vydat svá kázání. Vojtěch skutečně díky podpoře svého bratra kázání vydává, a to nejprve kázání nedělení

---

<sup>15</sup> TYL, Josef Kajetán. *Pomněnky z hrobu nejstaršího Čecha*. V Praze 1876. *Josefa Kaj. Tyla. Sebrané spisy*, str. 26-27.

<sup>16</sup> VLČEK, Jaroslav. *První novočeská škola básnická*. V Praze: Bursík a Kohout, 1896. Školní literární knihovna. Str. 2.

<sup>17</sup> POLÁK, Josef. *Česká literatura 19. století*, str. 31.

(r. 1806), o rok později pak kázání sváteční.<sup>18</sup> O tom, čím byla Nejedlého kázání specifická, bude pojednáno níže.

Vojtěch Nejedlý byl vysvěcen na kněze brzy po ukončení svých studií, a to roku 1797<sup>19</sup>, tedy tři roky poté, co vstoupil do generálního semináře.<sup>20</sup> Během svého života působil jako farář na několika místech, a to až do roku 1826, kdy se vrací zpět do rodného Žebráku, kde již působil jako děkan. Kromě toho, že byl Vojtěch Nejedlý velmi oblíbeným farářem, zasloužil si svojí tvorbou i čestné plzeňské občanství. Dekret o tom, že se mu dostalo takové pocty, obdržel v roce 1820 o pouti, kdy mu byl z Plzně do Mirošova doručen.<sup>21</sup> Jako poděkování složil básník Nejedlý oslavnou báseň *Na Plzeň*.<sup>22</sup> Avšak to nebylo jediné ocenění, kterého se mu dostalo, roku 1839 mu byla udělena pochvala za dobré a svědomité vedení úřadu. Pochvalu převzal od Aloise Josefa Krakovského z Kolovrat, pražského arcibiskupa.<sup>23</sup>

Pro svoji čestnou a dobrou povahu a pro to, jakým byl farářem, buditelem a charakterním mužem, byl V. Nejedlý váženým člověkem nejen mezi svými přáteli, ale i mezi dalšími významnými osobnostmi. Příkladem, který hovoří za vše, jsou časté cesty konané na Orlík, na sídlo Schwarzenberků, kam Nejedlý opakovaně jezdil za knížetem Karlem Filipem ze Schwarzenberku. Na Orlíku měl vždy, jak se říká, dveře otevřené a byl vnímán jako vzácný host. Jak uvádí i Antonín Rybička v publikaci *Přední křesťelé národa českého*, vypravoval Nejedlý často příběhy o dobročinném knížeti Filipovi a o tom, jak se kníže choval ke svým poddaným. Po smrti Filipa

---

<sup>18</sup> RYBIČKA, Antonín. *Přední křesťelé národa českého: Boje a usilování o právo jazyka českého začátku přítomného století, Díl druhý*. Praha 1885, str. 318.

<sup>19</sup> Avšak v rukopisné autobiografii uložené v Památníku národního písemnictví (fond V. Nejedlý) je uvedeno „...za kněze vysvěcen byl 17. prosince 1790.“ (Viz příloha 3).

<sup>20</sup> FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT (eds.). *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 1. vyd. Praha: Academia, 2000, str 461.

<sup>21</sup> U slavnostního předání dekretu byli přítomni kromě „puchmajerovského trojlístku“ i Jan Nejedlý, pol. komisař Konrad, deputace z Plzně: rada magistrátní Pirner, rada listovní Kautecký a další známí. Večer se k tomuto osazenstvu přidal i Karel Stokar z Bärenkopfu (vrchní ve Spáleném Poříčí). Ten společnost na oslavu oné události pozval na představení ochotnického divadla, přičemž jména tehdejších hostů jsou zapsána v pamětní knize čtenářského spolku ve Spáleném Poříčí. (BRÁZDA, Dominik, kaplan v Cerhovicích. *Mirošov*. Praha 1891. Dostupné v Muzeu dr. Bohuslava Horáka, Rokycany, odd. informací a knihoven, č. kat. 1265; inv. 28698, str. 23).

<sup>22</sup> JINDŘICH, Karel. *MIROŠOV: BRÁNA DO ZÁPADNÍCH BRD*. 1. Plzeň 2009, 109 s., str. 50.

<sup>23</sup> JODL, E.: Život důstojného pána Vojtěcha Nejedlého, děkana žebráckého., *Časopis pro katolické duchovenstvo*, 1844, svazek XVII, str. 800.

Schwarzenberka dokonce na oslavu jeho památky napsal žalozpěv.<sup>24</sup> Není to ale jediná báseň, kterou Nejedlý sepsal po smrti blízkého či významného člověka. Báseň věnoval i Puchmajerovi, svému bratru Janu Nepomuku Nejedlému a dalším.

Poslední část svého života strávil V. Nejedlý v rodném Žebráce, kde mimo jiné podporoval i divadelní spolek ochotníků. Na jeho přání dokonce r. 1836 K. J. Erben zpracoval svoji hru *Sládci* s kupletovými zpěvy<sup>25</sup>, kterou následně zhudebnil známý hudební skladatel, další žebrácký rodák, J. Vorel. Jednalo se o dvoutaktovou veselohru z maloměstského života.<sup>26</sup> Ochotníci si pro Vojtěcha Nejedlého jako poděkování každoročně na den jeho jmenin a narozenin připravili divadelní vystoupení. V této době již národní buditel nevytvářel nové básně a skladby, ale přepracovával svá již napsaná díla.<sup>27</sup> Vojtěch Nejedlý zemřel 7. prosince roku 1844 ve věku 72 let. O posledních momentech života této významné osobnosti národního obrození se několik slov dozvídáme z článku Erasma Jodla: *Život důstojného pána Vojtěcha Nejedlého, děkana žebráckého*. Podle těchto dokladů šel děkan Nejedlý naposledy k oltáři dne 17. listopadu právě v doprovodu Erasma Jodla. Od té doby již jej měšťané nevidali, jelikož čas trávil jen ve svém pokoji. Sám na sobě již pociťoval slabost, přesto se však každý den řádně ustrojil a snažil se chodit alespoň po místnosti. I přivolaný lékař konstatoval, že se jedná o děkanovy poslední okamžiky. Právě žebrácký kaplan Jodl učinil poslední pomazání Vojtěchu Nejedlému, přičemž uvádí: „*Paměť podržel až do posledního okamžení, když jsem mu poslední pomazání uděloval, modlil se se mnou všechny předepsané modlitby, ano již již umíraje, pohlížel ještě na mě, když jsem u něho kleče se modlil a jeho duši Bohu poroučil. Tak nábožně a beze všech bolestí umřel,...*“<sup>28</sup> Před smrtí Vojtěch Nejedlý pamatoval i na rozdělení jmění, a tak svůj majetek rozdělil např.

---

<sup>24</sup> RYBIČKA, Antonín. *Přední křisitelé národa českého: Boje a usilování o právo jazyka českého začátku přítomného století, Díl druhý*. Praha 1885, str. 318.

<sup>25</sup> Jako kupletové zpěvy jsou v 19. a 20. století označovány písně jednoduché formy, které povětšinou mají satirický a aktuální obsah. Většinou se u nich uplatňuje i refrén.

<sup>26</sup> VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1960, sv. 2, str. 474.

<sup>27</sup> Tamtéž, str. 323.

<sup>28</sup> JODL, E.: *Život důstojného pána Vojtěcha Nejedlého, děkana žebráckého*., Časopis pro katolické duchovenstvo, 1844, svazek XVII, str. 802.

mezi městský špitál (1000 zl. stř.), chudé (200 zl. stř.),...<sup>29</sup> Celou svoji knihovnu, jak bývalo zvykem, odkázal děkanství. Pohřbu se účastnilo mnoho lidí – ženy a muži nejrůznějšího věku, obyvatelé venkova i měšťané. Pohřební řeč pronesl berounský děkan Labrer.<sup>30</sup> Vojtěch Nejedlý je pohřben v Žebráce vedle svého bratra Jana.

## 1.2 Kazatelská činnost

Kněží byli v době národního obrození váženými osobnostmi, jež měly ve společnosti významné postavení.

Vojtěch Nejedlý začíná jako kaplan poprvé působit v Praze v kostele sv. Havla. Dále pak v Drahonově Újezdě u Zbirohu, zde však, jak se dozvídáme z dopisu<sup>31</sup>, jež Nejedlý psal svému příteli Š. Hněvkovskému, nebyl šťastný a přál si odejít do Prahy<sup>32</sup>, což se mu nakonec podařilo, a tak čtyři roky (do r. 1802) působil v kostele, kde tehdy jako kaplan začínal. Z Prahy, která se mu opouštěla dle našeho názoru těžko, jelikož zde navazoval kontakty s mnoha významnými osobnostmi, navíc zde měl možnost být v blízkosti svého bratra, který zde působil jako právník, odešel do Pečic<sup>33</sup> (u Příbrami), kde strávil 4 roky a 7 měsíců. Právě v Pečicích poprvé působil jako farář, do té doby vystupoval jen jako kaplan.<sup>34</sup> Dále jeho kroky směřovaly do Velize u Křivokláta, kde strávil pět a půl roku. Velké dilema nastalo v roce 1806 pro Jáchyma ze Šternberka, patrona radnické fary, když se jím podporovaná farnost uvolnila. Zájem o ni projevil

---

<sup>29</sup> Tamtéž, str. 802.

<sup>30</sup> RYBIČKA, Antonín. *Přední křesťané národa českého: Boje a usilování o právo jazyka českého začátku přítomného století, Díl druhý*. Praha 1885, str. 324.

<sup>31</sup> „Již mne to tady docela mrzí. Jako vůl do práce býti pořádně zapráhnut, abych, co jindy tři dělali, sám jediný dělal. Já nemám ani utěšené chvílky, kde bych co čísti mohl... Nejrádši bych sám pro sebe byl – a snad se brzy něco takového zběhne, a pak se poroučeti budu, nejrádši bych do Prahy, kdyby tam místo prázdné bylo.“ (dopis V. Nejedlého Š. Hněvkovskému – k nahlédnutí v Památníku národního písemnictví v Praze, fond Š. Hněvkovský).

<sup>32</sup> Zde působil Nejedlý celkem 2 roky, do Prahy si jej za svého pomocníka vyžádal jiný Žebrácký rodák (se kterým Nejedlý udržoval dlouhodobý kontakt) farář Václav Lahoda. (JODL, E.: *Život důstojného pána Vojtěcha Nejedlého, děkana žebráckého.*, *Časopis pro katolické duchovenstvo*, 1844, svazek XVII, str. 799.)

<sup>33</sup> Právě v Pečicích vydal Vojtěch Nejedlý svoji první povídku pro školní mládež – *Ladislav a dívka jeho*. (Tamtéž, str. 799).

<sup>34</sup> Tamtéž, str. 799.

nejen A. J. Puchmajer, ale právě i V. Nejedlý, stálo tedy před ním těžké rozhodnutí, komu fara připadne. Oba kněží byli velmi významnými a váženými muži své doby, proto, když se Jáchym ze Šternberka rozhodl propůjčit faru A. J. Puchmajerovi, učinil ještě jedno opatření, kterým se snažil V. Nejedlému tímto vzniklou škodu kompenzovat. Rozhodl se, že pokud by se faráři Nejedlému nedostalo výnosnější fary, bude mu ročně vyplácet 100 zl. ze svého důchodu jako pomůcku.<sup>35</sup> Tato pomůcka byla vyplácena skutečně každý rok, a to dokonce i po smrti Jáchyma ze Šternberka, neboť jeho dědic rozhodnutí svého předchůdce potvrdil, a zavázal se tak platit pomůcku Nejedlému i v budoucnu. Hrabě Kašpar ze Šternberka<sup>36</sup>, jak se dědic jmenoval, by snad 100 zl. ročně vyplácel i nadále<sup>37</sup>, kdyby se roku 1813 neuvolnila fara v Mirošově, o níž Nejedlý projevil zájem a která mu byla přidělena dekretem z 13. 10. 1813.<sup>38</sup> Do Mirošova přichází v roce 1813. Současné město, tehdejší ves našel ve velmi znepokojivém stavu. Obyvatelé si tohoto faráře oblíbili natolik, že když roku 1826 odcházel do Žebráku, kde již působil jako děkan, prosili jej, aby neodcházel, aby zůstal s nimi v Mirošově. Avšak Mirošovští nebyli sami, kdo si faráře Nejedlého oblíbil. I lidé z Velize za ním chodívali do Žebráku pro požehnání a s prosbami o radu. Děkanem Nejedlého jmenoval Václav Neumann, kanovník u katedrály sv. Víta v Praze.<sup>39</sup> To, že byl v post děkana uveden právě Nejedlý, není nic překvapivého, jelikož v době, kdy o volné děkanství zažádal, působil v duchovní správě více než 30 let, byl tak jednoznačně nejvhodnějším uchazečem. Dekret o přidělení děkanství byl vydán 14. ledna 1826, Mirošov však opustil až 14. února téhož roku.<sup>40</sup>

---

<sup>35</sup> RYBIČKA, Antonín. *Přední křesťané národa českého: Boje a usilování o právo jazyka českého začátku přítomného století, Díl druhý*. Praha 1885, str. 318-319.

<sup>36</sup> Právě Kašparu Šternberkovi byl věnován poslední, pátý, almanach puchmajerovců zvaný *Nové básně*, který vyšel v roce 1814. (*Dějiny české literatury, II. svazek: Literatura národního obrození*. Praha: Československé akademie věd, 1960, str. 173.)

<sup>37</sup> Po příchodu do Mirošova se Nejedlý přimluvil u hraběte Kašpara ze Šternberka, aby oněch 100 zl., které mu byly do té doby vypláceny jako pomůcka, byly poskytovány Š. Hněvkovskému za účelem podpory a výchovy jeho četné rodiny. (RYBIČKA, Antonín. *Přední křesťané národa českého: Boje a usilování o právo jazyka českého začátku přítomného století, díl druhý*. Praha 1885, str. 319.

<sup>38</sup> Tamtéž, str. 319-320.

<sup>39</sup> JODL, E.: Život důstojného pána Vojtěcha Nejedlého, děkana žebráckého., *Časopis pro katolické duchovenstvo*, 1844, svazek XVII, str. 800.

<sup>40</sup> RYBIČKA, Antonín. *Přední křesťané národa českého: Boje a usilování o právo jazyka českého začátku přítomného století, Díl druhý*. Praha 1885, str. 322.

Kazatelská činnost faráře Nejedlého, která byla ve své době velmi vyhledávána, a Nejedlý byl tak často žádán nejen o kázání mimo své působišťe, ale i o vydání svých kázání<sup>41</sup>, má stejně jako kázání jiných církevních představitelů svoji specifickou charakteristiku. Můžeme hovořit například o tom, že témata, která nejčastěji protkávají jeho kázání, jsou křesťanské ctnosti (na rozdíl od Puchmajera, který kázal zejména o smrti a mezilidských vztazích), přičemž neopomínal prvek vlastenectví.<sup>42</sup> Svá kázání vydával V. Nejedlý ve sbírkách<sup>43</sup>, předním rysem jeho kázání je například racionalita, kterou právě skrze kázání působil na posluchače. Nejedlý nevěřil na nadpřirozené bytosti a další paranormální jevy a snažil se spíše poukazovat na rozumovou stránku, to je patrné i v jeho básnické tvorbě, avšak v té se s tímto jeho postojem setkáváme v méně umírněné podobě. Ukázkou racionality je například následující úryvek z jednoho jeho kázání: „...člověk sice musí všechno rozumně předložit, příčiny a následky každé věci vyskoumat, co se před lety zběhlo, co nyní vidí, nebo slyší, co se děje, k svému polepšení obracovati, a tak v každé případnosti svůj rozum zostrít, v moudrosti a dobrých mravech prospívati. Povinnost jednoho každého jest, aby po pravdě dychtil, mnoho a často přemejšlel, a všechny věci, které vůkol sebe vidí, sobě rozvažoval...“<sup>44</sup> Velmi pozoruhodná je i výstavba textu Nejedlého kazatelské tvorby. Můžeme u ní pozorovat nenásilnost přechodů jednotlivých motivů, které na sebe logicky navazují, navíc Nejedlý měl svá kázání zjevně promyšlená do detailů a výstavba textu se pravidelně opakuje (dochází v něm k propojení citátů a příběhů, po nich následuje vysvětlení, které je zakončeno poučením).<sup>45</sup>

---

<sup>41</sup> Tamtéž, str. 318.

<sup>42</sup> CHÝLOVÁ, Helena. Kázání Vojtěcha Nejedlého a Antonína Jaroslava Puchmajera z konfrontačního pohledu. In: *Jeden jazyk naše heslo bud' II: Vojtěch Nejedlý*. Radnice, 2002, s. 287, str. 210.

<sup>43</sup> Nejedlý nebyl jediný obrozenecký farář, který vydával svá kázání ve sbírkách, činili tak i další (vč. Puchmajera). Kazatelé tak činili v návaznosti na 18. století, v němž vydávání jednotlivých kázání, ať už nedělních či svátečních, bylo zcela běžné. (Tamtéž, str. 210).

<sup>44</sup> Tamtéž, str. 210.

<sup>45</sup> Tamtéž, str. 211.



## 2 Působení v Mirošově a mirošovská fara

Mirošov je nevelké město Plzeňského kraje, rozkládá se nedaleko Rokycan. Vojtěch Nejedlý působil v Mirošově jako farář v letech 1813-1826. Během této doby se Mirošov zapsal do dějin jako místo, které se vedle dalších měst stávalo centrem národní obrození.

Vojtěch Nejedlý, jak již bylo zmíněno, přišel do Mirošova roku 1813, a to v polovině října. Avšak již dávno před tím, než se stal mirošovským farářem, měl sloužit v Mirošově jako kaplan, hovoří o tom již v dopise ze 17. srpna 1798 adresovaném Š. Hněvkosvskému, v němž se píše: „*Měl bych jíti do Mirošov a tam je daremný farář<sup>46</sup> a to bych si teprv pomohl z bláta do louže.*“ (Dopis je psán v době, kdy Nejedlý působil v Drahoňově Újezdě, kde, jak jsme již uvedli výše, nebyl spokojen.)<sup>47</sup> V době jeho příchodu nebyl stav města, tehdy osady, takový, v jaké je roku 1826 opustil. Ve farní knize sám uvádí, že osada byla opuštěná a zanedbaná. Právě zápisy v pamětní knize mirošovské fary dokládají, jak silným vlastencem Vojtěch Nejedlý ve skutečnosti byl. Oproti svým předchůdcům zapisoval své zápisky do zmíněné knihy česky<sup>48</sup>. Navíc stejně jako mnozí další faráři tehdejší doby se zasloužil o vznik nové školy. V Mirošově byla první škola pravděpodobně vystavěna 13 let po příchodu prvního faráře, a to roku 1669. K tomuto závěru docházíme na základě skutečnosti, že právě z tohoto roku existuje o mirošovské škole první zmínka. V době, kdy přišel do Mirošova V. Nejedlý, však byl stav školní budovy více než znepokojivý, a tak nechal vystavět školu novou<sup>49</sup>. Položil a posvětil základní kámen, přitom do základů školy

---

<sup>46</sup> V té době jako kněz v Mirošově působil jistý František Šámek. (FALC, ARNOŠT a BENEŠ. *Mirošov: Ke 100. výročí povýšení Mirošova na městyš*. 1. Mirošov 1971 str. 28.)

<sup>47</sup> *Výroční zpráva cís. král. Českého vyššího gymnasia na Novém městě v Praze v Truhlářské ulici za školní rok 1909-1910*. Praha 1910, 1939, str. 20.

<sup>48</sup> Nejedlý však nebyl prvním mirošovským farářem, který psal česky, např. již r. 1658 jsou zápisky do matriky vpisovány česky farářem Ondřejem Strakou. (BRABEC, L. *Mirošov: historie a popis mirošovské farnosti*. Rokycany 1891, str. 16. Vydal děkanský úřad v Mirošově v počtu 1500 výtisků, s. 10), str. 1.

<sup>49</sup> Stará dřevěná budova byla stržena a na jejím místě byla r. 1818 vystavěna nová, tentokrát zděná škola, která je v Mirošově k vidění dodnes, dokonce v nedávné době (školní r. 2012/13) plnila svoji původní funkci, dnes z části slouží jako klub důchodců, hudební zkušebna a výstavní sál. V prvním patře je umístěna městská knihovna.

vložil dobové mince a listiny.<sup>50</sup> Škola byla vystavěna na náklady c. k. školního patrona panství zbirožského. Tehdejším zástupcem vrchního správce byl J. Hanza.<sup>51</sup>

Na zdejší faře, kde Vojtěch Nejedlý nejen žil, ale i tvořil své básně, se scházeli čeští obrozenci, např. Šebastián Hněvkovský, Antonín Jaroslav Puchmajer, Josef Dobrovský či Josef Vojtěch Sedláček. Právě proto Puchmajer prý v žertu říkával: „*Celý český Parnas byl shromážděn, kdyby strop mirošovské fary spadl, celá česká literatura s nimi by byla pochována.*“<sup>52</sup> Výše uvedení buditelé navštěvovali Mirošov alespoň jedenkrát do roka, a to vždy při zvláštní příležitosti, jako např.: posvícení, pout', jmeniny, ...<sup>53</sup> Roku 1815 navštívil Vojtěcha Nejedlého dokonce i Josef Jungmann.

S příchodem kněží do Mirošova byla potřeba zřídit faru. Za tímto účelem bylo nakonec po několika letech vybráno stavení sedláka Moulise. Ten k tomuto svolil, a dřevěná (tehdy již sešlá) budova byla stržena a v jejích místech byla vybudována fara zděná.<sup>54</sup> Tato budova byla několikrát přestavována. V době V. Nejedlého byla budova patrová, tuto skutečnost předpokládáme na základě toho, že v roce 1887, kdy budova vyhořela, měla být zbořena pavlač umístěná v rohu prvního poschodí směřovaného do dvora. Po tomto požáru měl být z velké předsíně vybudován pokoj.<sup>55</sup> Budova prošla ještě několika přestavbami, avšak na stejném místě, kde stávala fara za působení faráře Nejedlého, ji nacházíme dodnes (viz příloha 4).

Zde si dovolíme učinit historický exkurz do vývoje mimorošovské fary. Byť je zřejmé, že Mirošov, resp. mirošovská farnost byla pro národní obrození významná, je nutné si uvědomit, že Mirošov nebyl (z církevního hlediska) pro okolní vesnice centrem

---

<sup>50</sup> FALC, ARNOŠT a BENEŠ. *Mirošov: Ke 100. výročí povýšení Mirošova na městys.* Mirošov 1971, str. 29.

<sup>51</sup> Tamtéž, str. 29.

<sup>52</sup> FALC, ARNOŠT a BENEŠ. *Mirošov: Ke 100. výročí povýšení Mirošova na městys.* Mirošov 1971, str. 30

<sup>53</sup> Tamtéž, str. 29.

<sup>54</sup> „*Nalézajíce ve vsi Mirošovech místo bytu farního někdy z gruntu sedlského vykázání a toliko z dřeva postavení a ve všem sešle, častěji sice opravované, však k dalším opravám za opravu nestojící, pohnuta byla na témž statku mirošovská poručnická vrchnost a tehdáž toho statku mirošovská nájemní správa takové sešlosti se ujíti a dala jest touž faru starou rozbořiti, pak v těch místech ode zdi ohlédnutí z gruntu novou spolu i hospodářství s příležitostmi v r. 17000 vyzdvihnouti prozatím na nížeji doložený svůj náklad, a sice 1700 zl.*“ (BRÁZDA, Dominik, kaplan v Cerhovicích. *Mirošov.* Praha 1891. Dostupné v Muzeu Dr. Bohuslava Horáka, Rokycany, odd. infromací a knihoven, č. kat. 1265; inv. 28698, str. 15).

<sup>55</sup> Tamtéž, str. 15.

vždy. Původně – ve 13. století – byl Mirošov pouze přiřazen k Chýlicím.<sup>56</sup> To, že primární církevní úlohu měl kostel sv. Jakuba většího<sup>57</sup>, potvrzuje skutečnost, že z kostela byly r. 1285 placeny papežské daně, a to 8 grošů.<sup>58</sup> Bohužel vesnice i spolu s kostelem byla vypálena, nedá se přesně určit, kdy došlo k zániku Chýlic, avšak v roce 1616 se o nich dočítáme jako o zpustlých. V tomto stavu zůstal i kostel, a to až do roku 1654. To, že skutečně nebyl užíván (farář patrně zemřel při zániku vesnice nebo byl vypuzen) ke svému účelu je patrné ze záznamů křtů, které jsou zapisovány v Těních a Drahoňově Újezdě.

V době, kdy Vojtěch Nejedlý působil v Mirošově, napsal několik desítek více či méně známých básní. Mezi nimi můžeme jmenovat jak básně s historickým, milostným, tak i oslavným charakterem. Dílo Vojtěcha Nejedlého bude rozebráno v rámci kapitoly *Drobné epické básně V. Nejedlého*. Avšak již nyní je třeba připomenout významné dílo, které bylo sepsáno v Mirošově, avšak nakonec nebylo vydáno. Jedná se o významnou a rozsáhlou báseň *Bohyně*. Originální rukopis (viz příloha 5) můžeme najít uložený v Památníku národního písemnictví v Praze. Rukopis vznikl již v roce 1819<sup>59</sup>, avšak nebyl vydán, a to i přes opakované schválení pro tisk. *Bohyně* reaguje na spor probíhající v otázce české prozodie. Báseň je tak reakcí na vydání tzv. *Počátků (Počátkové českého básnictví)* z roku 1818. P. J. Šafařík a Fr. Palacký zde vystoupili proti osobnostem, jako byli Dobrovský či právě členové puchmajerovského spolku<sup>60</sup>, kteří obhajovali verš sylabotónický. V *Počátcích* byla zastupována a pozvedávána prozodie časoměrná. *Bohyně* nakonec nebyla Nejedlým vydána, světlo světa spatřila až

---

<sup>56</sup> Chýlice byly darovány klášteru břevnovskému, a to vévodou Přemyslem r. 1192 (BRABEC, L. *Mirošov: historie a popis mirošovské farnosti*. Rokycany 1891, vydal děkanský úřad v Mirošově v počtu 1500 výtisků, str. 5.)

<sup>57</sup> Kostel byl spolu s městem vypálen, avšak v 15. st. 1675 byl opraven Františkem Divišem Vratislavem z Mitrovic. (FALC, ARNOŠT a BENEŠ. *Mirošov: Ke 100. výročí povýšení Mirošova na městys*. 1. Mirošov, 1971, str. 26-27).

<sup>58</sup> Tamtéž, str. 27.

<sup>59</sup> POLÁK, Josef.: *Česká literatura 19. století: [vysokoškolská učebnice pro studující studijních oborů 73-11-8 Český jazyk a literatura a 76-12-8 Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů - aprobační předmět český jazyk a literatura na filozofické a pedagogické fakultě]*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství), str. 29.

<sup>60</sup> Zajímavostí je, že ani Šafařík (23 let) ani Palacký (20 let) k *Počátkům* nepřipojili své podpisy, neučinili tak zjevně proto, aby si nepoškodili jméno před J. Dobrovským. (Tamtéž, str. 29).

roku 1910, kdy ji vydal Ferdinand Strejček, a to ve *Sbírcce pramenův ku poznání literárního života v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*.<sup>61</sup>

## 2.1 Puchmajerovci

Puchmajerovci, tak je nazývána skupina českých obrozenců, která se sdružovala okolo J. A. Puchmajera. Tato skupina se začala vytvářet již v době studií Vojtěch Nejedlého, vznikla v roce 1790. Ve spolek se sdružili zprvu jen tři členové - J. A. Puchmajer, Š. Hněvkovský a V. Nejedlý. Jejich cílem bylo pozvednout nejen zájem o češtinu, ale i český jazyk samý. Právě v češtině chtěli od samého počátku básně i prózu nejen překládat, ale i psát.<sup>62</sup> K první škole básnické, jak byli puchmajerovci také nazýváni, se později přidávají i J. Nejedlý, František Štěpnička a J. V. Sedláček. Poprvé o sobě dala puchmajerovská skupina vědět veřejnosti r. 1795, kdy vydává svůj první Almanach – *Sebrání básní a zpěvů*. Nejednalo se však o jediný svazek, vydáno jich bylo celkem 5. Marně bychom je však hledali pod uvedeným názvem, jelikož všechny tři zbylé svazky nesly název *Nové básně*.<sup>63</sup> Předním přispěvatelem do Almanachů byl Vojtěch Nejedlý.

Tito přátelé a obrozenci se v době, kdy ještě všichni byli v Praze, setkávali pravidelně každý čtvrtek, a to u Šebastiána Hněvkovského.<sup>64</sup> Následně, když se jejich kroky rozešly, nacházeli společné chvíle např. na faře u Puchmajera v Radnicích nebo u Nejedlého na Velízi či později v Mirošově. A jelikož fara byla místem, které bylo v době obrození vždy přichystáno na situaci, že by mělo hostit přátele, můžeme dodnes v Tylových Pomněnkách z hrobu nejstaršího Čecha nalézt jeden z veselých projevů Hněvkovského, který pronesl při jedné z pracovních-přátelských<sup>65</sup> schůzek na mirošovské faře r. 1820: „*Pozdrav Pán Bůh!*“ zvolal Hněvkovský. „*Ale nežli kročím přes práh,*

---

<sup>61</sup>HEMELÍKOVÁ, Blanka, Vojtěch Nejedlý – Bohyně, Komicko-satirická poéma jako literární politika, In: *Jeden jazyk naše heslo bud' II: Vojtěch Nejedlý*. Radnice 2002, s. 287, str. 57.

<sup>62</sup>ŠIMEK, F.: *Ze studií o V. N.*, Výroční zpráva gymnázia v Benešově za šk. rok 1908/1909, str. 2.

<sup>63</sup> Druhý a třetí svazek následoval ve vydání rok po sobě, tedy v letech 1787 a 1798, po kratší pauze by následně roku 1802 vydán svazek čtvrtý. Poslední almanach pak vychází až roku 1814.

<sup>64</sup>POLÁK, Josef. *Česká literatura 19. století*. Str. 42.

<sup>65</sup> Přítomni byli kromě Puchmajera a V. Nejedlého i bratr Jan, dále pak Hněvkovský a Sedláček. (ŠIMEK, F.: *Ze studií o V. N.*, Výroční zpráva gymnázia v Benešově za šk. rok 1908/1909, str. 2).

*pověz mi, Vojtěše, máš-li uchystanou baterii, která všechny trampoty zahání? Řada  
flašek Mělnického! Neboť bych byl nerad nadarmo zpíval:*

*Kdo tě (víno) pije při střídmosti*

*V spolku svého přítele,*

*Věk mu plyne vesele;*

*Kýž tě ctím zas v společnosti*

*Puchmíra a Jana Čecha*

*Na Velíze u Vojtěcha.*

*Jen že tenkrát, per licentiam poetis, místo na Velíze „V Mirošově“ řekneme; tím  
neutrpi ani verš, ani žaludek.“*

V puchmajerovských almanaších byly publikovány rozličné ódy, elegie, idyly, epeje, romance či balady, zkrátka takové žánry, které byly pro klasicismus charakteristické a v něm oblíbené. Vedle vlastenectví do básní pronikal i soudobý život.<sup>66</sup> Almanachy byly vždy v úvodu obohaceny o rytiny, a to J. Dobrovského (sv. 1, rok vydání 1795), Františka Faustina Procházky (sv. 2, rok vydání 1797), Jáchyma hr. Šternberka (sv. 3., rok vydání 1798) a Františka hr. Šternberka (sv. 4, rok vydání 1802)<sup>67</sup>. U každé osobnosti, které byl almanach věnován, byl uveden minimálně datum narození, v některých případech i další údaje. Cílem těchto almanachů bylo především dokázat, že Dobrovského nauka o přízvučném rytmu je ta, která je jako jediná pro češtinu správná a která se dá aplikovat na různé lyricko-epické druhy a všechny typy veršů. Proto téměř ve všech almanaších bylo zprvu pojednáno o prozodii české a na konkrétních příkladech vykládána problematika, která se týkala prozodie, např. v druhém svazku je příspěvek nazvaný *O přízvuku a prozodii české*, v němž je rozebírána otázka – co je prozodie, následně se tak dočítáme o jednotlivých stopách, které jsou čtenářům vysvětleny na konkrétních příkladech slov a veršů. Do čtvrtého z almanachů byla zařazena báseň A. J. Puchmajera, kterou věnoval radnickému

---

<sup>66</sup> POLÁK, Josef. *Česká literatura 19. století*. Str. 42.

<sup>67</sup> Uvádíme jen čtyři svazky, jelikož s pátým, posledním, jsme si neměli možnost pracovat.

patronovi, nazvanou *Jeho hraběcí milosti pánu, panu Františkovi Šternberkovi etc. etc. etc pánu mně milostivému*, z níž si dovolíme odcitovat úryvek, který nás zaujal:

*„Tak jsme klesli, světu ku posměchu,  
Že v Čechách Čechem být se brání Čechu,  
A, být-li nechce nosné řeči stupcem,  
Jest mocně zaklet, věčným zůstat tupcem.“*

Kromě výše zmíněného cíle se puchmajerovci snažili získat pozornost české střední vrstvy<sup>68</sup> a vzbudit její zájem o poesii, což mělo vést k oslovení obyčejných lidí: „...o lidu platí, ...že je posud český – ačkoli snad o tom ani neví, a také si z toho nic nedělá. Ale naše vyšší třídy, nechť jsou jakékoli váhy a jakéhokoli jména, určení, důstojníci, ouředníci, obchodníci, ano již i zámožní řemeslníci – ti mají kůru okolo srdce. A poněvadž nižší osoby rády po vyšších (se) opičí, tedy by bylo třeba abychme především těmito vyššími pány nějak zatřáslí...“<sup>69</sup> S tímto „plánem“ Puchmajera nesouhlasil Hněvkovský, byl toho názoru, že by se čeština měla šířit opačně, než Puchmajer navrhoval, tedy od prostého lidu. Avšak Nejedlý přitakal Puchmajerovi.<sup>70</sup>

Do almanachů přispívali kromě puchmajerovského trojlístku i další významní básníci té doby. Mezi nimi můžeme hovořit o J. Jungmannovi, V. Bělovském, dále pak přispívali i J. Rautenkranc, Fr. Hek, M. Veselý, F. Všejský a další. Na puchmajerovce je nutno se dívat širěji než jen jako na spolek tří obrozenců, kteří společnými silami vydávali almanachy. Je nutné vidět jejich význam, který je obrovský. Právě oni jsou totiž pomyslným základním kamenem českého básnictví, bez něhož by mnozí přední básníci nemohli svá pozoruhodná díla vytvořit.

Puchmajerovci nesou svůj název dle jejich předního představitele Antonína Jaroslava Puchmajera, faráře, který se narodil 7. ledna r. 1769 v Týnu nad Vltavou.<sup>71</sup>

---

<sup>68</sup> VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1960, sv. 2., str. 167.

<sup>69</sup> Tamtéž, str. 166.

<sup>70</sup> TYL, Josef Kajetán. *Pomněnky z hrobu nejstaršího Čecha*. V Praze: 1876. *Josefa Kaj. Tyla. Sebrané spisy*, str. 16.

<sup>71</sup> Tamtéž, str. 42.

Jako katolický farář (vysvěcen r. 1797)<sup>72</sup> působil Puchmajer v Radnicích (viz příloha 5), přičemž o tom, jak radnickou faru získal, je pojednáno výše. V současné době není dle informací od současného radnického faráře na faře zachováno nic z doby, kdy v ní žil tento vlastenec. Jediné, co na faře zůstalo, byl malý závěsný obrázek s podobiznou J. A. Puchmajera, který je v současné době uschován u radnického starosty.<sup>73</sup> Na jeho památku je na budově fary dodnes umístěna jeho busta, přičemž při jejím slavnostním odhalení (po smrti Puchmajera) měl proslov Fr. Palacký, který do Radnic za farářem Puchmajerem, autorem známé *Ódy na Jana Žižku z Trocnova*, jezdil. Radnická fara však stejně jako mirošovská vyhořela, avšak půdorys současné stavby je totožný s půdorysem původním. Puchmajer byl výborným básníkem a také skromným člověkem, jako důkaz si opět dovolíme uvést úryvek z Tylových *Pomněnek*: „*Vznešený orel na Parnase českém, znamenitý skladatel Vznešenosti přírody, náš Milota Polák, uznáváje zásluhy našeho Jaromíra, poslal mu z Itálie zrovna s hrobu Vergilova, vavřínový věnec.*“ „...*Přitom pokynul hlavou a mladý kaplan jsa s ním srozumněn, přistouil pozdadu k Puchmayerovi a posadil mu věnec na hlavu. Puchmayer sáhl si rychle na hlavu a sundav ozdobu, zaslanou mu z půdy klasické, zvolal srdečně: „ne, ne – uchovejž mě spravedlivý Bůh, abych se domýšlel, že je vavřín na mé hlavě na pravém místě. To byste měli spíše tuhle pěvce Děvína nebo tuhle hlasatele Posledního soudu korunovati; ale moje drkotání na domácí lyru nestojí ani za zmínku,...*“ (str. 40). Avšak Puchmajer byl i výtečným překladatelem, z jeho pera vzešel např. český překlad současné hymny EU, *Ódy na radost* (od Fr. Schillera)<sup>74</sup>. Navíc se zasloužil i o založení čtenářského a divadelního spolku v Radnicích, o čemž pojednává i stálá expozice muzea Josefa Hyláka v Radnicích. Zajímavostí je, že Puchmajer byl toho názoru, že básnění se lze naučit, proto také vydal *Rýmovník, aneb rýmovní slovník*.<sup>75</sup> Vlastní básně

---

<sup>72</sup> MENCLOVÁ, Věra a VANĚK, Václav. *Slovník českých spisovatelů*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Libri, 2005, str. 556.

<sup>73</sup> Dle slov pana faráře D. Gabely visel obrázek v době jeho příchodu do Radnic v přízemí v jeho kanceláři po levé straně dveří do chodby. Avšak s největší pravděpodobností se nejedná o originál, ten by podle všeho měl být uložen v radnickém muzeu.

<sup>74</sup> Tamtéž, str. 43.

<sup>75</sup> Příklady rýmujících se slov dle J. A. Puchmajera – „...*pečeně, méně, štěně; vejvrtka, kytká, nitka bohnilka, pitka, bělořitka, žluto-, třeso-, nesytka, všitka, pažitka;...*“ (Tamtéž, str. 43).

Puchmajerovy byly vydány až po jeho smrti, a to V. Nejedlým ve dvou svazcích pod názvy *Fialky* a *2. svazek Básní*.<sup>76</sup>

Již v roce 1818, jak vyvozujeme z dopisu, který psal Š. Hněvkovskému 13. srpna toho roku, nebyl zdravotní stav kněze Puchmajera dobrý. V dopise si stěžuje že: „*Od Mirošovské pouti jsem na nohou bídny. Nemohu ji zpřímít a na ni dobře došláponouti. Nad kolenem vlevo, udělala se mi za půl vejce bulka, a pod kolenem, když nohu natáhnou, jest jako ořech tvrdá flaksa, což mi brání nohu natáhnout...*“<sup>77</sup> O dva roky později je na tom Puchmajer ještě o něco hůře, jeho zdravotní problémy během mirošovské pouti na něm již poznávají i jeho přátelé.<sup>78</sup> A. Puchmajer zemřel v pražské nemocnici 29. září roku 1820<sup>79</sup> ve věku 51 let.

---

<sup>76</sup> Tamtéž, str. 43.

<sup>77</sup> *Časopis pro moderní filologii*. Praha: Klub moderních filologů 1912, ročník druhý, str. 453.

<sup>78</sup> TYL, Josef Kajetán. *Pomněnky z hrobu nejstaršího Čecha*. Praha 1876. *Josefa Kaj. Tyla. Sebrané spisy*, str. 35-41.

<sup>79</sup> VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1960, sv. 2, str. 167.



### 3 Drobné epické básně Vojtěcha Nejedlého

Básnickou tvorbu Vojtěcha Nejedlého nacházíme zejména v jeho sbírce básní, která nese název *Básně* a která je tvořena celkem dvěma díly.

#### 3.1 Kompozice sbírky *Básně*

Pokud se podíváme na sbírku *Básně* podrobněji, nemůžeme se ubránit dojmu, že se v ní setkáváme s určitým kompozičním záměrem, a to hned v několika případech. Samozřejmě připouštíme, že autor nemusel při řazení zamýšlet jejich sled v takových souvislostech, jaké v něm nyní nacházíme my, avšak přesto je jisté, že uspořádání jeho tvorby není zcela volné a rozhodně ne nelogické. To si dovolíme soudit na základě skutečnosti, že básně nejsou ve sbírce řazeny dle doby jejich vzniku<sup>80</sup>. Na první pohled nejvíce patrný určitý systém řazení je umístění elegií „*Na smrt...*“<sup>81</sup> Právě ty zařadil Vojtěch Nejedlý až na samý konec prvního dílu *Básní*. Můžeme tak hovořit o jakémsi zakončení celého cyklu básní. U těchto básní je nutno dodat také to, jakým způsobem jsou řazeny po sobě, jelikož i zde nacházíme určitý systém, a to chronologické uspořádání podle data úmrtí osobností, kterým jsou věnovány. Za povšimnutí stojí i to, že jedině u básně věnované Antonínu Jaroslavu Puchmajerovi Nejedlý uvádí v názvu i místo úmrtí. Můžeme to přikládat skutečnosti, že mezi oběma knězi byl přátelský vztah. Dále pak u Vydry, Pelcla a Procházky, se kterými se Nejedlý vídal a měl k nim osobní pouto, uvedl v názvu datum úmrtí, kdežto u zbylých dvou šlechticů a jednoho kněze uvedl jen jméno.

Dalším uzavřeným celkem, který má dle našeho názoru samostatný kompoziční rámec, jsou básně řazeny dle svého názvu sestupně vzhledem k věku postav, tedy básně *Stařec*, *Muž*, *Mládenec*. Zde není nutné vysvětlovat souvislosti mezi básněmi, jde totiž o běh životního cyklu. Básně spolu souvisí nejen názvy, ale i svými obsahy. Autor nám zde nabízí pohled na život z perspektivy jedinců z různých věkových skupin a

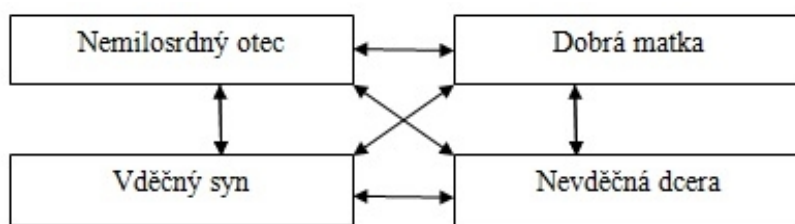
---

<sup>80</sup> Doba vzniku jednotlivých básní je uvedena v samé sbírce *Básně* – a to na konci prvního a druhého dílu.

<sup>81</sup> Básně se nacházejí na str. 154-187 prvního dílu *Básní* v následujícím pořadí: *Na smrt Františka Pelcla 21. února 1801 zemřelého*; *Na smrt Stanislava Vydry 3. prosince 1804 zemřelého*; *Na smrt Františka Faustýna Procházky 2. prosince 1809 zemřelého*; *Na smrt vévody Moreau*; *Na smrt Josefa Rautenkrance*; *Na smrt Antonína Jaroslava Puchmajera 29. září 1820 v Praze zemřelého*; *Na smrt knížete Karla Filipa Švarzenberka*.

s různými životními zkušenostmi. U dalšího „cyklu“ však již menší vysvětlení uvedeme. Jedná se o básně: *Růže*; *Zahradník*; *Slavnost (prvního máje)*; *Nevěsta*; *Ukolíbavka*. Domníváme se, že je zde časovou posloupnost mezi onou růží, o kterou pečuje zahradník a která bude dána slečně o slavnosti, následně se uskuteční svatba a pak už je jen krůček k narození dítěte, jemuž je věnována ukolébavka.

Asi nejzajímavější souvislosti sledujeme u následných čtyř básní, které jsou nejen tematicky souvislé, ale také značně kontrastní. Máme na mysli básně: *Nemilosrdný otec (1787)*; *Dobrá matka (1797)*; *Vděčný syn (1811)*; *Nevděčná dcera (1811)*. Mimo zjevnou tematickou provázanost zde sledujeme ještě dva další rysy, a to zmíněné kontrasty mezi jednotlivými přívlastky. Proti sobě můžeme položit nemilosrdný a dobrá, dále pak vděčný a nevděčná. Na druhou stranu je však nutné si povšimnout, že zde dochází i k inverzi toho, které pohlaví nese dané přívlastky, záporný atribut je zprvu u příslušníka mužského pohlaví, avšak na druhé straně jej nese i ona dcera, tedy žena. Kdežto kladný přívlastek nesou matka a syn. Je tedy otázkou, zda to má poukazovat na to, že matka je osobou, u níž dítě vždy najde otevřenou náruč, nebo je zde poukazováno na vazbu mezi tím, že syn bývá povahově po matce a dcera po otci, či je zde zcela jiná souvislost. Celou provázanost čtyř básní ukážeme na následujícím schématu:



Obrázek č. 1: Schéma provázanosti básní ze sbírky *Básně*

První velkou skupinou, která je řazena v první polovině sbírky, jsou básně s tématem války. Mezi ně řadíme básně *Napoleon*, *Kutuzov Smolenský*, *Pramen štěstí*. Poté, co jsme se na tyto básně více zaměřili, zjistili jsme, že díla nejsou za sebou řazena náhodně, ale jedná se opět o další ucelený cyklus. Tentokrát zaměřený na problematiku

války. Tento „blok“ začíná básní *Napoleon* a končí básní *Na štěstí*. Přičemž zde opět nacházíme i určitou logiku uvnitř tohoto komplexu. Nejprve v básni *Napoleon* se odráží probíhající válka, vyvíjí se i válečná situace, v básních *Pramen štěstí* a *Na štěstí* se pak díváme na výsledek války, její následky.

Zde uvedeme úryvek jedné z básní, a to té, jež nese název *Pramen štěstí*:

*„Světlem vítězy leť z rozkoše nevinny*

*Tiché zcezuje krev, slavné hrdiny,*

*Bujné národy zmařiv*

*Božství ozdob se zářemi!*

*Darmo plésaje sám s jasněné výsosti*

*K světu spiatému díž: Zblázuji národy!*

*Země krvavé mluví:*

*Ráje přetvoříš v pustiny.*

...

*Založ pokoje chrám, pravotu k moudrosti,*

*Lásku k věrnosti ved', probudiv schopnosti*

*K činům, obchody živ, a*

*Zočíš blážené národy! “<sup>82</sup>*

Ve sbírce se nachází více takovýchto cyklů, avšak v této práci se jimi nebudeme zabývat.

---

<sup>82</sup> NEJEDLÝ, V. *Básně*, díl první, str. 29-30.

## 3.2 Tematické členění básní

Pro rozbor a následnou charakteristiku díla Vojtěcha Nejedlého jsme si zvolili celkem 15 drobných epických básní. Zvolené básně byly vybírány z díla *Básně*, a to z prvního i druhého svazku.

Témata, která se v básních Vojtěcha Nejedlého objevují, jsou velmi rozmanitá, setkáváme se s těmi, jež odkazují na válku, vlastenectví, křesťanské ctnosti a mnohé další. My jsme zvolené básně rozdělili do 5 skupin dle jejich tematického zaměření.

### 3.2.1 Básně – válka

V době, kdy básnická tvorba Vojtěcha Nejedlého dosahovala vrcholu, vrcholily i napoleonské války. Nelze se tedy podívat tomu, že válečná problematika se dostává i do jeho tvorby, a to ve velké míře. Jak jsme již zmínili výše, válečné otázky je věnován jeden celý „cyklus“ tvořený pěti, resp. šesti básněmi. Avšak toto téma se ve sbírce promítá opakovaně, a to např. v podobě mladého vojáka, nebo poděkování za to, že byl v zemi nastolen mír.

Pro konkrétní demonstraci válečné tematiky v díle V. Nejedlého jsme zvolili celkem tři básně. Zvolili jsme takové, které na válku reagují zpětně, tedy řeší následky válečného stavu. Jedná se konkrétně o básně *Na štěstí*; *Pramen štěstí* a *Utišení*. Z uvedených básní stejně jako z dalších, v nichž se odráží válka, je patrné, že Vojtěch Nejedlý byl odpůrce válek. Neustále poukazuje na spoušť, kterou po sobě válčení zanechává, přičemž válečné konflikty staví do kontrastu s lidskou láskou<sup>83</sup> a vírou. Například v básni *Utišení* poukazuje na to, že láska přináší mír a klid – „...*Láska kraluje zde, krůpěje nevinné / Krve neteče v prach, neplyne z oka jen / Slza radosti sladké; / Štěstí moře se vylilo...*“ V básni se dále promítá i odkaz na české vladaře, a to na Karla IV. a Přemysla Oráče, který dal českému národu řád – „*Hle! náš Přemysl sám za pluhem kráčeje / Tvoří z pustiny sad, rozumu světlem a / Mravy, národu vášně / Zkrotiv zpevňuje štěstí...*“ I v básni *Pramen štěstí* se odráží Nejedlého pacifismus, navíc

---

<sup>83</sup> Na to, jak silná je lidská láska a jak ničí mezilidské vztahy upozorňuje Nejedlý v básni *Vojna*. Dále upozorňuje na to, že krajina po válce je zdevastovaná a že zbytečně umírají nevinní lidé: „...*kráčí z dlouha v mrtvé pouště.*“ (NEJEDLÝ, V. *Básně*, díl druhý, str. 15-21).

v ní opět apeluje na rozum. Ti, kteří chtějí válčit, jsou v básni vyobrazeni jako hlupáci, resp. „*tuposti synové*“. Pro představu uvedeme celou zmíněnou strofu: „*Slunce rozumu spí, tuposti synové / Z věčných skočili pout, mudrce spiali a / Hlavy mládeže švarné / Kalíc zmrtili jasnostu.*“ V obou básních spatřujeme promyšlené syžetové schéma, autor užívá básnické figury a tropy. Například personifikaci („*Slunce rozumu spí*“) či onomatopoi („*Bleskot zaslepil svět*“).

Nyní se budeme pro názornost věnovat jedné z básní podrobněji:

### **Na štěstí**

Štěstí mámicý! hrdě se v ozdobě

Vnadné vynášíš, po cestě růženu

Steleš, jakbys nebe na zemi

Mínilo tvořiti milovníkům!

Nechey, rozkošná bublino, nechcy se

Vínem spíti tvým, vkročiti do kola

Blesku svodícího marný páv

Z tiché ač chatrné samoty.

Vylož miláčkům poklady celého

Světa, moc a čest, krásy y radosti

Pochlebníku neyslabšímu nes

Maudrosti korunu pomatency.

Spití medem tvé šalivé rozkoše

Člověčenství šat Bohové se sebe

Složí, vletí k nebi duchové.

Na bohy svodnice! zrádně vzhledněš.

Krásy splynau v dým, rozkoše v auzkosti,

V žalář shrkne trůn, v propasti Bohové,

Caesar jako zlosyn zhasne, a

Evropy vladaře sevře Elba.

Jak stín, jako blesk měňavé bubliny

Vrtkých štěstí mrau; vyjde y zbledne co

Hvězda nehynaucý slávy, y

Smělého vítěze věčná pověst.<sup>84</sup>

Byť ve zbylých dvou básních, které jsme do této skupiny zařadili, se válečná tematika odráží více, rozhodli jsme se pro rozbor této básně. Jelikož byla napsána v roce 1814, tedy ke konci napoleonských válek, nachází se v ní výrazný popis následků války a snaha přivést svět a lid k rozumu a pacifismu. Vzhledem k tomu, že autor do básní promítá historické události, konkrétně Napoleonův exil na ostrově Elba, soudíme, že musela být napsána až po Napoleonově odchodu do exilu, tedy po 3. květnu roku 1814. V tomto díle autor varuje před pomíjivostí štěstí, nazývá je „*měňavou bublinou*“, přitom básnický subjekt nehovoří o štěstí, ale promlouvá k němu. Přitom je odmítá, považuje jej za něco, co lidem šálí mysl – „*Nechcy, rozkošená, bublino, nechcy se / Vínem spíti tvým...*“ V poslední strofě je poukázáno na to, že nikdo, kdo uvěřil štěstí, nedojde stálého úspěchu a je jedno, jestli jsme obyčejným člověkem či vladařem celého státu, jelikož vše je stejně jako život pomíjivé – „*Jak stín, jako blesk měňavé bubliny / Vrtkých*

---

<sup>84</sup> NEJEDLÝ. V., *Básně*, díl první, str. 30-31.

*šťestí mrau; vyjde y zbledne co / Hvězda nehynaucý slávy, y / Smělého vítěze věčná pověst.“*

V básni je v rámci čtyřverší užito následujícího schématu počtu slabik ve verši 11-11-9-10, přitom v celé básni se setkáváme s přesahem. Vojtěch Nejedlý do básni zakomponoval několik básnických figur a tropů. Konkrétně můžeme hovořit např.: o aliteraci – „...*minilo tvořiti milovníkům!*“, dále se zde pak nachází epizeuxis, jehož účelem je zvýšení důrazu na odmítání štěstěny, a aliterace „...*Nechcy, rozkošená bublino, nechcy se / Vínem spíti tyým...“). Autor srovnává osudy velkých vladařů – Napoleona a Caesara – oba byli významní muži své doby, a i přesto, možná však právě proto, oba skončili špatně a jejich štěstěna znenadání pominula. Navíc ve verši, kdy je pojednáno o Caesarovi, je užito kakofonické aliterace „*Caesar jako zlosyn zhasne*“, „...*rozkoše v auzkosti*...“. Obě uvedené aliterace v posluchačích evokují sykavkami nepříjemné pocity, v prvním případě jde o snahu zesílit zlo, jež je s oním římským vladařem spojováno. Druhý příklad navozuje svírající pocity, jež se pojí s bezmocí. Celá báseň je vystavěna na principu kontrastu.*

Ze syntaktického hlediska je v básni užito elipsy přísudku (např.: „*Krásy splynou v dým, rozkoše v auzkosti*“), dále pak apozice, a to v průběhu celé třetí strofy, v níž Nejedlý uvádí, co všechno řadí mezi poklady světa – moc, čest, krásu a moudrost (zde si opět můžeme připomenout základní hodnoty, o kterých hovořil při svých kázáních), avšak právě v souvislosti s jeho kazatelskou činností můžeme zařazení moci mezi ony „poklady světa“ vnímáme jako ironický prvek, jelikož právě před mocí a jejím zneužitím Nejedlý varuje, stejně tak činí i ve následujících částech básně - právě ta a touha po ní je příčinou válek.

### **3.2.2 Básně – životní hodnoty**

V mnohých básních Vojtěcha Nejedlého se objevují různé rady, jak by měl člověk žít, jaké hodnoty v životě ctít, které vlastnosti rozvíjet a co by měl ve svém životě hledat. Není náhoda, že Nejedlý ve svých básních prosazuje morálku a morální hodnoty, jelikož jak jsme již uváděli výše, podobný charakter měla i Nejedlého kázání.

On sám byl skromným člověkem, který dodržoval a ctil morální hodnoty, a tak chtěl, ať už básnickou tvorbou či svou kazatelskou činností, tyto hodnoty šířit mezi lid.

Dalo by se říci, že kdybychom do této skupiny zařadili téměř všechny básně z obou dílů básnické sbírky, neudělali bychom chybu, jelikož skoro v každé z básní se určitý odkaz na morální hodnoty objevuje. My jsme se však pokusili vybrat tři, jež v sobě ono morální poselství a životní hodnoty nesou nejvíce. Jde o básně: *Požívání života*, *Spokojenost* a *Rozvážlivost*.

Ve všech třech básních nalézáme stejné téma a zároveň i upřednostňování stejných životních hodnot, tedy lásky, cti, víry, přátelství a především rozumu. Autor naopak varuje před povyšováním, snahou dosáhnout nemožného mocí, slávou či bohatstvím. Vše vystihuje následující úryvek z básně *Rozvážlivost*: „...*Vyda lidí mohovitých / Nesmyslná počínání, / Licnau větrností spitých / Divotvorná vychlaubání, / V tichu sedě myslím sobě: / Dojdají svého cýle v hrobě...*“ Pro podrobnější rozbor jsme si zvolili báseň *Požívání života*.

### **Požívání života.**

„Jako střely dnové letí,  
Krása mře a závist hasne;  
Smrt tě lapne v blesku slávy,  
Cézar buď sy, nebo Plato.

Což to na plat, že ti růže  
V tváři kvetau, že tě Boha  
Lidé nesmyslní slaví,  
Moudrosti se klaní květy;

Že svým vtípem vyměřuješ  
Sluncy běh a hvězdám stany,  
Vzdorujícím mořem kvapě



Hledáš nestvořených světů?

Blesk tvá sláva, stín tvůj rozum,  
Vplyne v moře nepaměti,  
Neřídí-li vznešeného  
Ducha moudrost vyjasněná!

Život tvůj hrob, zoškliví ti  
Přítomnosti ráje, jestli  
Mírnost neskrocuje kroků  
Divokého rozkošníka.

Vytrhni se z klepet slepé  
Nemožnosti, roztřep pouta  
Nerozumu; hodiny se  
Uchop dnešní, než duch zemdlí!

V květu mladosti a v lůnu  
Rozkoše své čelo věnci  
Krásnými oviň, plésey  
V milých přátel společnosti;

Užij všeho v mírnosti, a  
Jasným okem hledě v propast  
Budoucnosti, smrti jako  
Přítelkyně očekávej!<sup>85</sup>

V básni napsané v roce 1815 básnický subjekt nabádá obyčejného člověka (zřejmě mužského pohlaví) k tomu, aby si užíval života, dokud je mladý a nehnal se

---

<sup>85</sup> NEJEDLÝ, V. *Básně*, díl první, str. 12-13.

za mocí a bohatstvím. Stejně tak by se člověk neměl omezovat „nemožnostmi“, ale měl by užívat dnešního dne, přitom však všeho s mírou, jelikož pak nás nebude mrzet to, jaký život jsme žili, budeme připraveni na smrt a budeme s ní smířeni. Nejedlý se skrze tuto báseň snažil vést lidi k tomu, aby spíše kladli důraz na svůj rozum. Poukazoval na význam myšlenek a činů (vedených nezáludnou myslí), jelikož právě ty jsou tím, co po nás na světě zůstane, díky nim zůstaneme „věční“. Pokud si však necháme zaslepit mysl mocí a slávou, pak upadneme do zapomnění – „*Blesk tvá sláva, stín tvůj rozum, / Vplyne v moře nepaměti, / Neřídí-li vznešeného / Duchu moudrost vyjasněná*“.

„*Cézar bud' sy, nebo Plato*“ – tyto dvě osobnosti se stávají alegorií moci a rozumu, ale ani absolutností moci a rozumu by se člověk neměl nechat zaslepit. Zde se Vojtěchu Nejedlému asi nevědomky podařil i anagram Plato: „*Což to na plat, že ti růže*.“ Dále se v básni nacházíme onomatopoeie, jako příklad uvedeme třetí verš první strofy „...*Smrt tě lapne v blesku slávy*...“. Shluk hlásek „s“ může navozovat nepříjemný pocit souvisící se smrtí. S ní může souviset i antonymie, a to např.: „...*život tvůj hrob*...“. Antonymickým spojením je rovněž „*jasným okem hledě v propast / Budoucnosti*“. Budoucnost je tedy chápána jako něco, co je bezdné, ale také nepředstavitelné. To, co nastane, vytěsňuje vše, co prožíváme a máme v současnosti. Další aliterací, která se v básni nachází, je „*Vytrhni se z klepet slepé / Nemožnosti*...“, kromě aliterace se zde objevuje i epiteton, tím dochází k bližší specifikaci „nemožnosti“, spojení tohoto substantiva s atributem „slepý“ je neotřelé. Díky použití těchto básnických prostředků verše působí, jako kdyby nás nemožnost svazovala v našich rozhodnutích, zaslepovala náš úsudek a doslova nás – jako „kyselina“, která nás má v moci – „leptala a šířala“ strachem a bezmocí.

Poslední tři strofy básně pak připadají jako souhrn myšlenek celé básně, kdy básnický subjekt promlouvá přímo k člověku, čtenáři, a dává mu jednoznačně míněné rady.

### 3.2.3 Básně – vlastenectví

Stejně jako v předchozích dvou tematických skupinách ani zde není téma překvapivé. Vzhledem k tomu, jak horlivým vlastencem Vojtěch Nejedlý byl, lze

předpokládat, že vlastenectví bude prosycovat celou básnickou sbírku, ale není tomu tak. V básních se opakuje několik témat, ale vlastenectví a národní hrdost k nim nepatří, byť se obrozenskou problematikou ve sbírce setkáváme ve vysoké míře.

Zmíníme zde básně *Láska k vlasti*, *Díky*, a *Král*. Jedná se pouze o demonstrativní výčet básní s tímto tématem. V básni *Díky* se děkuje Bohu, že skončil válku, a tak dopřál klidu jak krajině, tak lidu. Paralelně k tomu můžeme uvést i báseň z této skupiny nesoucí název *Král*, v níž, jak již sám název napovídá, je vzdáván hold králi (Františkovi I.). Básnický subjekt také děkuje za skončení války a za královu podporu během ní. Za povšimnutí stojí, že ve všech třech básních se objevuje vedle hlavního tématu i náboženské téma, tedy odkaz na víru. Pro podrobnější rozbor jsme zvolili dílo *Láska k vlasti*, vzhledem k jejímu rozsahu uvádíme pouze prvních 5 strof, celá báseň bude uvedena v příloze 9.

### **Láska k vlasti**

„Lásko k vlasti! plamene Božského

Ducha, živote zlatého věku!

V růžové kráse, v zvyšující

Mocnosti přiviň se k Čechům!

Tebau divy tvořili otcové,

V bitvě hromové třepila hrstka

Svorného lidu slávau spité

Vítěze skostlého světa

Z pustin se co praudové valili

Do Čech plukové slídného vojska,

Skály se trásly, řeky schly, a

Země se změnila v pouště.

Z ticha tvoji povstali synové,  
Lvové zbraně se chopili, třeli  
Zástupy strašných národů, a  
Evropa v svobodě stála.

Tebou ráje štěpili v pokoji,  
Čilé k věčnosti křídlili duchy,  
Pronikajícím okem prošli  
Hlubiny přirozenosti.

...<sup>86</sup>

Báseň pojednává o lásce k vlasti, autor v básni poukazuje na to, čeho všeho je schopen vlastenecky cítící lid. Na počátku užívá básník apostrofy, kdy lásku vyzývá k tomu, aby se dostala Čechům do srdcí. Díky prvotnímu oslovení je celá báseň jakoby věnována jen *lásce*. Otázkou je, zda básnický subjekt oslovuje tři různé předměty, či se obrací jen na lásku, kterou dále pojmenovává, pak by se jednalo o apozici, přitom bychom mohli polemizovat o tom, zda básník nechtěl poukázat na to, že lásku k vlasti zprostředkovává i víra, resp. zda láska k vlasti, popř. sama láska jako taková je něco nadpozemského, něco nebeského – „*Lásko k vlasti! plamene Božského / Ducha,...*“ V sedmé strofě je opět užito apostrofy, jde zároveň o poslední strofu, kdy básnický subjekt promlouvá k oné lásce přímo, jelikož dále o ní sice pojednává, ale již s ní nehovoří. Ani zde se nemůžeme díky užitému básnickému přívlastku zbavit dojmu, že se zde opět nachází odkaz na víru, božství a nadpozemskost – „*...Lásko svatá!...*“ Celá tato strofa pak odkazuje na to, že právě díky této lásce („*...po zemi vtrousila jiskry ohně*

---

<sup>86</sup> NEJEDLÝ, V. *Básně*, díl první, str. 6-7.

*nebeského...*“) se lidé stali vlastenci. Stejně jako v mnoha jiných básních i zde se objevuje odkaz na válku a její následky, právě konec války je jedna z věcí, za kterou básnický subjekt v díle lásce děkuje, jelikož právě díky ní se lidé dokážou spojit, přitom vlastenectví a odhodlanost bojovat za vlast je to, co smazává rozdíly mezi společenskými vrstvami („*Y hned láska k vlasti se každého / Stavu, každého zmocňuje věku, / Srdné duchy zplameňuje, / Bázlivé vzbuzuje k činům;...*“). Nejedlý v básni odkazuje i na důležitost vlastenectví, jelikož již v minulost naši vlast panovníci a další, jak je uvedeno v básni „*otcové*“, budovali a my bychom ji a národ neměli nechat zničit.

Schéma stopovosti čtyřverší je 10-10-9-8 a je dodrženo v průběhu celé básně. Autor opakovaně užívá přesahu, a to například v prvním a třetím verši v prvních třech strofách („*Láska k vlasti! plamene Božského / Ducha, živote zlatého věku!...*“), tím dochází k udržení potřebné rytmiky veršů. V této básni autor pracuje i s různými básnickými figurami, např. s náznakem aliterace. Tu nacházíme kupříkladu v následujících verších: „*Syorného lidu slávou spité/ Vítěze skostlého světa*“ nebo „*Praporec, v paláci se pyšní...*“ či „*...zpívali zvěčnění písni...*“. Účel první a třetí uvedené aliterace, zejména pak shluků hlásek „s“ a „z“ shledáváme v navození pocitu oslavy, která je podtrhnuta dlouhými vokály, navíc se jedná o onomatopoeie, jelikož realizaci zvukové podoby básně „slyšíme“ zpěv. Dále se v básni objevuje i polyptoton („*...Jako k bratru k Čechovi tiskne se / Čech...*“), jeho účelem je zdůraznit vlastenectví a příslušnost k českému národu.

Ve čtvrté strofě nacházíme metonymii „*Lvové zbraně se chopili...*“, která odkazuje na český národ jdoucí bránit svoji vlast.

Velmi nás zaujala devátá strofa básně:

„Láska trůn si v aurodné krajině  
Pevní, na hoře zelené staví  
Praporec, v paláci se pyšní,  
S mudrcy v samotě plesá.“

Máme zde hned několik možných výkladů pro „*horu zelenou*“, jako nejpravděpodobnější se nám však jeví myšlenka, že se jedná o metaforu k hoře Říp.

Navíc užití výrazu „praporec“ ve čtenáři může evokovat výraz „*praotec*“ (vnímáme jej jako anagram), tedy můžeme opodstatněně soudit, že se skutečně jedná o odkaz na horu Říp, která je z mytologického hlediska pevně spjata s genezí národa. Ve druhé části této strofy nacházíme opět odkaz na víru a církev, jelikož palác můžeme chápat jako svatostánek, kde se setkává láska a moudrost.

### 3.2.4 Básně – důraz na rozum

Vojtěch Nejedlý, jak jsme již zmiňovali výše, byl člověk velmi racionálního chápání světa, který nevěřil v nadpřirozené bytosti a abnormální jevy se vždy snažil vykládat rozumem. I v tom můžeme hledat příčinu toho, že ve své tvorbě nabádá čtenáře k pohledu na svět skrze rozum. Poukazuje na význam a důležitost rozumu u člověka. Nadřazuje jej nad půvab vzezření a další bláhovosti.

Uvedeme zde tři básně, v nichž je důraz kladený na rozum velmi viditelný, jsou to *Čest, Moudrost, Paustevník a dívka*. Báseň *Čest* bychom mohli vzhledem k rytmu považovat spíše za dětskou říkanku (strofa o 5 verších, schéma verše 4-4-5-4-4, rým aabccb), avšak přesto v ní nacházíme epické prvky. Báseň je zaměřena na prostý lid, proto se zde objevuje motiv dětí, pole, lučních květů a dalších záležitostí, které jsou obyvatelům venkova blízké. Domníváme se, že báseň má poukazovat na průběh lidského života, a to od bezstarostného dětství, přes vojnu, pečování o hospodářství až k stáří, jež Nejedlý ztotožňuje s rozumem a moudrostí. Nejedlý v této básni pracuje i s grafickou podobou básně, verše s obkročným rýmem jsou odsazeny, a tak z grafické úpravy „vyčnívají“, a proto čtenář automaticky očekává, že spolu budou souviset. Do druhé z básní je vložena hluboká myšlenka, že lidé se zbytečně snaží v životě dosáhnout mnoha věcí a neustále se za něčím ženou, místo aby cenili rodinu a blízké. Právě bohatství jim stejně jako štěstí zaslepuje mysl a zraňuje rozum „...*Moudrost umrtvená zrádným / Štěstím pozdvihuje hlavy...*“ až poté, co jsou veškeré morální hodnoty rozbořeny: „...*U rozvalin štěstí sedě / v rozjímání nedotklivém, Na bouřlivé vášně hledě / v světě nehodami syvém...*“ tedy ke konci života, musí zkušenostmi nabytý rozum zasáhnout a vše napravit. Teprve na konci básně básnický subjekt popisuje, kdo je moudrým člověkem.

Nejvíce nás zaujala poslední ze zmíněných básní, proto jsme si ji také zvolili pro podrobnější rozbor. Vzhledem k rozsahu básně je zde uveden jen její úryvek, celá báseň je pak zařazena do seznamu příloh (viz příloha 10).

### **Paustevník a dívka**

„Když svět plésal v mladém máji,

Stěžovala v pustém háji

Svého srdce auzkosti

Dívka v plné hořkosti.

Slyše stařec dobrotivý

Rozlíhat se nářek živý

Vyšel rychle z jeskyně

K bědující dívčině.

A hned u dívky se staví,

Co ti schází? vlídně praví,

Umru otče zaufáním!

Odpovídá s vzdycháním.

Pročbys dcero! umřít chtěla?

Jistě, že jsy osyřela,

Pro starostnau matičku

Rosýš na tvář slzyčku.

Hrozná bolest můj věk zžírá,

Denní auzkost srdce svírá,

Pro ztrátu své matičky

Nevylívám slzyčky!

...

Ty tam; neboť jako lvice

Přihnaly se neštovice;

Kam se krása poděla

Milostného anděla?

...

Chcy ti Bože! věrná býti,

Zblaužující maudrost ctíti,

V šlechtnosti jediné

Hledat krásy nevinné,

Bych co ona v krátkém čase

Došla spanilosti zase

Nad růžičky krásnější

Nad lilia stářejší.<sup>87</sup>

Až zarážející je povrchnost mladé dívky, na niž básník poukazuje. Poustevník, kterého dívka v lese potká, ji však z této povrchnosti „vysvobodí“ a ukáže jí, že nezáleží na vzhledu, ale že tím nejdůležitějším je právě rozum. Další, řekněme sekundární, téma je válka, na niž Nejedlý v básni decentně poukazuje („Tedy hocha laskavého / v lité

---

<sup>87</sup> NEJEDLÝ, V. *Básně*, díl druhý, 80-85.



vojně zabitého...“) a také víra, která je zde zastoupena poustevníkem, dá se tedy říci, že víra přivedla dívku k rozumu. Autor v básni pracuje s kontrastem, například v samém úvodu básně proti sobě staví májové oslavy a radost proti zoufání a utrpení dívky, v kontrastu s mládím, dívkou, zoufáním a pozemskými starostmi je stáří, muž, duševní stabilita a víra. Báseň je psána jako dialog mezi dvěma postavami, a to dívkou a poutníkem.

Báseň byla napsána v roce 1800, autor použil sdružený rým, přičemž pracuje s pravidelným osmistopým veršem. Vyskytují se v ní jak básnické tropy, tak i rozličné figury. Prvním z příkladů je personifikace – „*bolest zžírá*“, „...*srdce se vyjeví*...“, „...*žily skákaly*...“ V básni se objevuje i synekdocha „*Když svět plésal v mladém máji*...“, ta má v básni velký význam související již s výše uvedeným kontrastem. Právě synekdocha zde působí výrazně protikladně mezi všemi lidmi, tedy celým světem, který se raduje a užívá přicházejícího jara, a mladou dívkou. Tu pak můžeme vnímat jako osamoceného jedince vyčleněného z davu. Nejedlý v tomto díle dále pracoval s epitetem – „...*živý nářek*...“, „...*hořké slzy*...“ První příklad je tzv. epiteton ornans, tedy přívlastek, který není v obvykle v souvislosti s daným substantivem používán, jeho cílem je přinést nový pohled či chápání rozvíjeného větného členu. Druhým příkladem je pak tzv. epiteton constans, tedy přívlastek ničím nepřekvapující, obvykle v dané souvislosti užívaný. Jeho cílem je bližší charakteristika a zdůraznění oné vlastnosti. Další figurou je epizeuxis „*Neplač, neplač dívka zlatá!*...“, na tomto místě je užit cíleně. Jeho účelem je zdůraznění opakovaného výrazu, v tomto případě jde o snahu utěšit dívku, jelikož její vzlykot a zoufání se stupňuje, musí se i poutník více snažit, aby ji uchlácholil. Epizeuxis se v básni objevuje celkem třikrát „*Vrat' se, vrat' se s nebe zase; ...*“ „...*počkey, řekli, počkey zde*...“ Ve všech třech případech má tento prostředek za cíl zvýšit naléhavost promluvy. Ze zvukových básnických prostředků jazyka je do básně zakomponován náznak kakofonie navozující dívčinu úzkost a její zoufalství – „...*Hrozná bolest můj věk zžírá*...“. Dokonce se setkáváme s refrénem, což je první případ užívání tohoto prostředku v básních, kterým se v práci věnujeme. Tento refrén má podobu dvojverší a vystupuje jako sdružený rým. V básni se objevuje celkem čtyřikrát, avšak bez jakékoliv pravidelnosti. Motiv růže, který figuruje právě v refrénu, se však začíná objevovat již v první čtvrtině básně. Růže je zcela jistě metonymií

pro krásu, lilie, která je použita v druhém verši refrénu, pak představuje čistotu a nevinnost duše získanou onou moudrostí, dle jejich významu je užito i přívlastků: „*Nad růžičky krásnější, Nad lilia stálejší.*“ Naši pozornost zaujalo ještě jiné dvojverší, a to: „...*Jaká bída vrchovatá / Tepe tě, zjev dívko zlatá!*...“ Zde nalzáme jednak personifikaci a aliterace, jednak souvislost mezi promluvou „tepe tě...dívko zlatá“ – jelikož právě ona bída tím, že způsobuje bolest, by měla dívku vnitřně zušlechtit, stejně tak, jako se pro zušlechtění tepe zlato, jedná se tedy o perifrázi. Následující verše jsou v kontrastu s pojmenováním dívky. Ona bída, která by měla člověka zušlechtit, však není láska či ztráta blízkého člověka, o které poustevník hovořil, ale prostá ztráta krásy, tedy toho, co je pro dívku nejcennější a významnější než láska, jelikož ona má „...*srdce z ledu...*“

Můžeme říci, že se jedná o velmi promyšlenou báseň, opět se v ní však setkáváme s hodnotami korespondujícími s kazatelskou činností V. Nejedlého. Jelikož pokud se na báseň podíváme znovu, docházíme k závěru, že tím, co dívku přimělo k jinému pohledu na svět, tedy k pohledu skrze rozum, nikoliv skrze povrchnost, kterou v sobě měla, není vědomí životních hodnot či smrt, s kterou se tam setkala, ale víra.

### 3.2.5 Básně – věrnost

Věrnost je jednou z křesťanských ctností, která je mimo jiné zakotvena i v božím desateru. Autor do své sbírky zařadil mnoho básní, jež v sobě ukrývají poselství věrnosti. Ne vždy se však věrnému člověku jeho věrnost vyplatila. Tato vlastnost je tedy prezentována jak v záporném, tak i v kladném slova smyslu, přesto však je zde věrný člověk ten, který je vyobrazen jako slušný a spořádaný jedinec. U těchto básní si můžeme také povšimnout, že Nejedlý nepřikládal věrnost výhradně mužům či ženám, v básních jsou nevěrná obě pohlaví, stejně jako obě dokážou zachovat věrnost ať už svým milým, blízkým lidem či životním hodnotám.

Jako konkrétní příklad si uvedeme tři básně, ve kterých autor pojednává o věrnosti. Jde o díla *Mladík a smrt*, *Poutnice* a *Upřímnost*. V první z básní promlouvá mladík zklamaný láskou se smrtí, ta mu nabízí místo lásky čest, bohatství, moc a slávu, mladík je ale natolik čestný a oddaný svým hodnotám, že raději zemře, než aby její

nabídku přijal. Smrt zde ale není vyobrazena negativně, naopak. Z počátku ji sice můžeme vnímat jako něco neznámého vyvolávajícího strach, v souvislosti s tím je užito aliterace: „V tom se z houští *chrustícího* / *cosy* jak *stín* přibližuje, ...“ je jisté, že účelem tohoto dvojverší je navození nepříjemné atmosféry, avšak to nelze přičítat jen četnému výskytu hlásek „s“ a „z“, ty zde mají samy o sobě podle našeho názoru připomínat smrt, která přichází. Až následně při jejich kombinaci s „chr“ vytvářejí ve verši kakofonii, tím dochází k zesílení nepříjemnosti celé situace. Aliterace se v básni opakuje ještě v několika případech např.: „*Plaš sny srdce stírající*...“ Na konci básně smrt paradoxně mladíka vysvobodí z utrpení. Ona její „dobrotivost“ a „spravedlivost“ je naznačena již v první polovině básně, kdy je její hlas přirovnáván k medovému hlasu slavíka.

V básni autor použil i různé básnické přívlastky, např.: „*plachá nevěrnice, strojná nevinnost, láska truchlivosti*, ...“ V této básni užil pravidelného osmistopého verše, každá strofa se skládá ze 7 veršů a rým zde najdeme sdružený a obkročný. V básni se objevuje jen jediné schéma rýmu, a to abbcddc. V básni *Pautnice* je motiv věrnosti propojen s motivem víry. Mladá dívka hledá ve světě chlapce, kterého odmítla, když se od „*klášterníka*“ dozví, že chlapec je mrtev, dává si jeho smrt za vinu. Svěřuje se svatému muži, že mládenec se k ní choval jako ke kněžně a vroucně ji miloval, avšak pro její opovržení odešel, proto se jej vydala hledat, jelikož ho také miluje. Na konci básně mládenec k dívce promluví slovy, že on je její ztracený milý. Báseň je velmi popisná, jelikož v ní autor ve vysoké míře pracoval s přirovnáním. Na rozdíl od básně *Mladík a smrt*, kde byla výrazná práce se zvukovou podobou jazyka, je zde spíše kladen důraz na metaforu, eufemismus, epizeuxis řečnickou otázku a další figury a tropy. Pozornost budeme věnovat především básni *Upřímnost*.

### *Upřímnost*

*Maudré děvče mělo*

*Jako růže tváře,*

*Jak snih padlý čelo,*

*Oči jako záře;*

*Obraz krásy jisté*

*Byly mravy čisté*

*Páni z každé strany*

*Valem dobíhali,*

*Aby pěkné panny*

*Lásku vyžebřali,*

*V obět, čím jen mládli,*

*K jejím nohám kládli*

*„Co mi páni! chcete?*

*Panna promluvila,*

*Jděte domů jděte!*

*Já jsem vyvolila*

*Za miláčka svého*

*Hocha šlechetného.*

*Šaty přemované*

*Zlato, z perel kvítky,*

*Tváři malované*

*Těší outlé dítky,*

*Dar jen marné šálí,*

*Ctnost se sama chválí.*

*Dívka v lásce pravé*

*Hledá štěstí svého,  
Její srdce zdravé  
Žádá muže ctného,  
Chceli v společnosti  
Dojít blaženosti.*

*Jak se k mládkům měla  
Panna nejkrásnější;  
Krylat' krása těla  
Duši šlechetnější,  
Proto jako skála  
Ctnosti věrná stála.*<sup>88</sup>

Báseň pojednává o věrnosti dívky, která byla vystavena mnoha milostným návrhům, avšak díky pevné lásce, kterou chovala ke svému milému, ji nikdo jiný nezískal. Vojtěch Nejedlý zde poukazuje na sílu lásky a věrnosti, jelikož právě ta je jedním z rysů čisté duše, a tato čistota se v básni odráží i v dívčině vzezření – „...*Krylat' krása těl, / duši šlechetnější...*“ Vše přitom záleží na srdci, je-li čisté, chce-li dojít blaženosti. Autor zde vystupuje proti předsudkům a poukazuje, že vzdělání, jmění a vzhled nejsou tím, co by přineslo skutečné štěstí a lásku, ty může přinést jedině ctnost a nevinnost.

V této básni užil Vojtěch Nejedlý pravidelného šestistopého verše, navíc zkombinoval dva druhy rýmů, a to obkročný a sdružený – ababcc. Je zde opakované užívání personifikace – „*ctnost se sama chválí*“, „...*srdce žádá...*“, dále je v básni zastoupeno epizeuxis, které má za cíl zesílit dívčino odmítání mládenců – „*Jděte domů jděte...*“ Básník užívá i přirovnání, a to v první strofě (celkem čtyřikrát), tento

---

<sup>88</sup> NEJEDLÝ, V. *Básně*, díl druhý, str. 76 a násl.

prostředek se v dané strofě koncentruje ve vysoké míře proto, že básnický subjekt zde popisuje onu dívku, díky přirovnání se čtenář může vytvořit živý obraz oné mladé dívky. Následně v předposlední strofě – „...*proto jako skála*...“ – samo přirovnání ke skále není náhodné, jelikož asociace v nás vyvolávají pocit stability, neměnnosti a trvalosti. Navíc onu stabilitu a k tomu i její trvalost v nás vyvolává i zvuková podoba celého dvouverší „*Proto jako skála / Ctnosti věrná stála*“ To však není jediný rým, v němž Nejedlý pracuje se zvukovou stránkou jazyka – „...*Panna nejkrásnější... Duši šlechetnější*...“ Tento shluk hlásek v posluchači evokuje vznešenost dívky. Ve druhé strofě se setkáváme s opakovaným užitím metafory a metonymie, přičemž veškeré povrchnosti, jako jsou „šaty přemované“ ve významu bohatství stejně jako „...*zlato, z perel kvítky*,...“, nemají šanci setkat se s úspěchem, jelikož bohatství a drahé šaty se nemohou rovnat ctnosti. Ta je zde vnímána jako vlastnost, kterou člověk pozná i beze slov. Je zajímavé, že se jedná o první námi podrobněji rozebíranou báseň, kde se nevyskytuje přesah. Básník měl zjevně do detailů promyšlenou kompozici, jelikož průběh básně má spád, v básni shledáváme i výbornou koherenci textu. Navíc si zde všimáme přeměny vzhledu mladé dívky. Na začátku básně o ní básnický subjekt hovoří jako o *pěkné panně*, kdežto na samém konci je dívka zmiňována jako „*panna nejkrásnější*“.

### 3.3 Další básně a tvorba V. Nejedlého

Již výše jsme uvedli, že se Vojtěch Nejedlý pokusil o napsání hrdinského eposu v němčině. Ten nakonec světlo světa nespatriil, ale Nejedlý se s eposy nerozloučil, a tak vznikl hrdinský epos *Přemysl Otokar v Prusích*. Tento epos autor dokončil, když působil na Velízi, avšak již předtím byly první dva zpěvy otištěny v prvním a druhém Puchmajerově almanachu.<sup>89</sup> Bohužel, Vojtěch Nejedlý v době, kdy svá díla dokončil, nedisponoval takovými finančními prostředky, aby si mohl dovolit vydání svých básní a eposů. To mu bylo umožněno až dědictvím po bratru Janovi. Právě skutečnost, že své verše vydal tolik let po jejich sepsání, vedla k tomu, že zůstaly přes uměleckou hodnotu

---

<sup>89</sup> VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1960, sv. 2, str. 178.

takřka bez povšimnutí. Právě toho se obával Puchmajer, když byl r. 1820 u V. Nejedlého v Mirošově, o tom se můžeme dočíst v Tylových *Pomněnkách*: „...a třebaš byly moje verše jako piskoř hladké, přece na nich něco pozoruju, když je s pracemi novějších básníků srovnávám, co mě naplňuje starostí, aby tvoje verše nezestárly, nežli vejdou na světlo. Neboť chceme-li být spravedliví, musíme říci, že se do plodů novějších básníků jakási forma jazyka, jakýsi bleskot a zvučení slov dostává, o němžto jsme žádné tušení nemívali.“ (str. 31) Vedle uvedeného eposu se u Vojtěcha Nejedlého setkáváme i s dalšími rozsáhlými epickými básněmi, které byly rovněž vydány až po smrti Jana Nejedlého. Jedná se například o eposej *Václav* (8 zpěvů), dále pak o epos *Karel IV.* (ten nakonec čítá 8 zpěvů) a v neposlední řadě můžeme hovořit o rozsáhlém eposu, který se skládá ze 17 zpěvů a pojednává o křižáckých válkách, *Vratislav*. Díla měl skutečně dokončena již během svého působení na Velízi, avšak do konečné podoby je předělával až jako žebrácký děkan.<sup>90</sup> Považujeme za důležité poukázat na to, že V. Nejedlý svá díla vydal až mezi lety 1835-1837. Lze důvodně předpokládat, že to je příčinou nedostatečného uznání, kterému se V. Nejedlému dostává, a nedostatečné pozornosti, která mu je věnována během výuky literatury na základních a středních školách.<sup>91</sup>

V této kapitole jsme se věnovali drobným epickým básním, přičemž všechny, s nimiž jsme pracovali, pocházejí ze sbírky *Básně*, a to z prvního i druhého dílu. Přestože tyto sbírky obsahují několik desítek básní, nejsou v nich sebrány všechny, které V. Nejedlý kdy napsal. Příkladem může být báseň *Lenka*, jež mezi *Básně* nebyla zařazena. Poprvé vyšla *Lenka* v roce 1795 v Puchmajerově almanachu. S lítostí je nutné konstatovat, že se Nejedlého báseň nedočkala ohlasu, který očekával. V témž almanachu vyšly i dvě básně jeho přítele Š. Hněvkovského, avšak ten se dočkal ohlasu o mnoho většího. Lze to přičítat tomu, že při překladu básně *Lenka* se Nejedlý sice snažil přiblížit čtenáři tím, že změnil jména postav, počestil je na Milína a Lenku, ovšem poněkud se odchýlil od koncepce kramářské písně, na niž byli obyčejní lidé zvyklí. Možná i to bylo důvodem, proč následně tuto práci roku 1823 vydává v přepracované podobě (publikována byla v Krasořečníku) pod názvem *Lenčin duch*, v níž ponechal původní anglickou podobu jména (dle originálu), tedy William, přičemž

---

<sup>90</sup> Tamtéž, str. 178.

<sup>91</sup> Na základě výsledků průzkumu provedeného dotazníkem.

pozvedl i jazykovou úroveň skladby.<sup>92</sup> Další básní, která taktéž nebyla zařazena do sbírky *Básně*, je *Božena*, ta se ale stejně jako *Lenka* nesečkala s přílišným úspěchem. Následně tak Nejedlý zpracoval obdobné téma, avšak tentokrát pod názvem *Oldřich*, ani zde se však s úspěchem nesečkala.<sup>93</sup>

Zlomky některých Nejedlého básní nalezneme i v korespondenci s jeho přáteli. Například v dopise ze 17. listopadu 1797 posílá Nejedlý Hněvkovskému částečný opis básně *Nemilosrdný otec*<sup>94</sup>, stejně tak činí v dopise ze 17. srpna 1797, v němž opisuje úryvek básně *Slavnost*, již rozpracoval roku 1796 v Praze a dokončil ji až o rok později. Rozhodl se ji nejprve poslat na posouzení Hněvkovskému, až na základě jeho doporučení ji chtěl zaslat Puchmajerovi.<sup>95</sup> Jednalo se o jeho první pokus psát bez rýmu.

Tvorbu vlasteneckého autora netvořily jen básně, ale jak jsme již v samém úvodu zmínili, pokoušel se i o díla prozaická. Avšak ta měla spíše naučný a výchovný charakter. Jde například o díla „*Ladislav a dívky jeho. Příběh pro mládež*“ či „*Moudrý učitel*“. Pokud bychom svoji pozornost obrátili zpět na básnickou tvorbu, je nutné se zmínit, že básně V. Nejedlého nalezneme zejména v almanaších<sup>96</sup> A. J. Puchmajera, do nichž přispěl celkem 52 básněmi, čímž se stal hlavním přispěvatelem<sup>97</sup>. Mezi básněmi nacházíme i různá čtyřverší, jako například<sup>98</sup>:

### O lichváři

*Již dýl nejde na tom světě býti,*

*ouruků vždyť nesmím ze sta třicet vzíti;*

---

<sup>92</sup> Peřina, J.: *Na okraj geneze básní Lenka a Krásná Božena*. In.: *Jeden jazyk naše heslo buď II*. Vojtěch Nejedlý. Radnice 2003, str. 70.

<sup>93</sup> Tamtéž, str. 71.

<sup>94</sup> *Výroční zpráva cís. král. Českého vyššího gymnasia na Novém městě v Praze v Truhlářské ulici za školní rok 1909-1910*. Praha 1910, str. 18.

<sup>95</sup> Tamtéž, str. 20-21.

<sup>96</sup> Almanachy, ze kterých jsme vycházeli, byly znovu vydány J. Vlčkem, a to v letech 1917, 1920 a 1921.

<sup>97</sup> FORST, Vladimír, Jiří OPELÍK a Luboš MERHAUT (eds.). *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 1. vyd. Praha: Academia 2000, str. 461.

<sup>98</sup> Dalšími příklady jsou čtyřverší: *Na opilce*, *Učený*, *Moudré předsevzetí*, *Na Bělu* a další.



*oběsit bych se chtěl, když mě štěstí zradilo,  
kdyby za provaz mi outrat líto nebylo.<sup>99</sup>*

Dále se v *Sebrání básní a zpěvů* a *Nových básních* setkáme s další tvorbou Vojtěcha Nejedlého, a to s tou, která byla zařazena mezi básně následně vydané v jeho sbírce, či s tou, již veřejnost mohla spatřit jen na stánkách almanachů. Uvedeme si některé názvy, přičemž s některými z nich jsme se již seznámili na předchozích stranách podrobněji. Jde např. o básně: *Lenka, Mladík a smrt, Elegie dle Hölty, Přemysl Otokar v Prusích, Veverka a ořech, Vinař, Staroušek, Poustevník, Nevděčná dcera, Dívka a zrcadlo*.

Některé ze zmíněných básní byly napsány v době působení Nejedlého v Mirošově, v tomto období také vrcholila jeho literární tvorba. Skládal pak zejména básně, které byly tematicky velmi aktuální a reagovaly na dobové události, na život a potřeby prostých lidí.<sup>100</sup> V letech 1814-1815, tedy v době, kdy již Nejedlý byl knězem v Mirošově, vrcholily napoleonské války. Proto se nelze divit tomu, že se válečné téma objevuje i v jeho tvorbě. Z jednotlivých básní můžeme vyvodit, že mirošovský farář nebyl příznivcem válečného stavu. Například v básni *Prosba* se odráží smrt a spoušť, kterou s sebou válka přinesla, na druhou stranu je v ní vyobrazen panovník, který díky svému rozhodnutí zachránil zemi před zkázou.<sup>101</sup> Další básně s podobným motivem jsou např. *Král, Díky*. Z období, kdy válka skončila, tedy z roku 1814 a 1815 pochází básně *Na štěstí, Pravá cena, Spokojenost, Mírnost, K svatbě* a další.<sup>102</sup> V době, kdy působil Nejedlý v Mirošově, napsal více než 30 básní, které později zařadil do své sbírky.

---

<sup>99</sup> *Sebrání básní a zpěvů*, v Praze 1727, str. 32.

<sup>100</sup> JINDŘICH, Karel. *MIROŠOV: BRÁNA DO ZÁPADNÍCH BRD*. 1. Plzeň 2009, 109 s., str. 50.

<sup>101</sup> JINDŘICH, Karel. Literární tvorba Vojtěcha Nejedlého za jeho působení v Mirošově. In: *Jeden jazyk naše heslo buď II: Vojtěch Nejedlý*. Radnice 2002, s. 287, str. 89.

<sup>102</sup> NEJEDLÝ, Vojtěch. *Básně*, díl první a druhý.

## Závěr

Život Vojtěcha Nejedlého stejně jako jeho básnická tvorba byl velmi pestrý a zajímavý. Zmapování důležitých momentů básnickova života bylo jedním z cílů této práce. V práci jsem nejprve zařadila působení Vojtěcha Nejedlého jako básníka do etap národního obrození, a to do prvního a druhého období. Následně jsem se zaměřila na kazatelskou činnost a její specifické rysy, přičemž jsem došla k závěru, že hodnoty, o kterých Nejedlý jako kněz kázal, následně zapracoval i do svých básní, lze tedy tvrdit, že básnická tvorba je jakýmsi pokračováním jeho kazatelské činnosti. Následně jsem se věnovala období, kdy se Vojtěch Nejedlý stal mirošovským farářem. Samostatná podkapitola byla věnována i mirošovské faře. Při zpracovávání této práce jsem navštívila jak mirošovskou, tak i radnickou faru, přitom jsem se snažila zjistit, proč Radnice kdysi nezískal Nejedlý ale jeho přítel, básník a kněz A. J. Puchmajer. Je zajímavé zapřemýšlet se nad tím, co by bylo s Mirošovem, kdyby Nejedlý radnickou faru získal, jelikož pak by o mirošovskou farnost jistě neusiloval, a městečko by tak možná nedosáhlo takového rozkvětu, ke kterému je Nejedlý dovedl. O tom, jak dobře svoji práci Nejedlý v Mirošově vykonával, svědčí nejen jím zbudovaná škola a to, kolik básní zde napsal, kolikrát do tohoto města zavítali další významní obrozenci, aby se pozdravili se svým přítelem a pomohli rozkvětu národního jazyka, ale i to, jak nešťastní byli Mirošovští, když farář odjížděl zpět do Žebráku, kde se následně stal děkanem.

Velmi blízkými přáteli Nejedlého byli členové skupiny puchmajerovců, v práci jsme se zaměřili na přiblížení dvou osobností, které byly Nejedlému velmi blízké, a to J. A. Puchmajera, po němž také nese obrozenská skupina, jež se zasloužila o položení základů českého básnictví, a bratra Jana Nejedlého. Puchmajerovský trojlístek dotvářel Š. Hněvkovský, kterému jsme se v práci přímo nevěnovali, ale pracovali jsme s korespondencí mezi ním a Nejedlým. Z té je možné vyčíst, že s Hněvkovským si Nejedlý byl bližší než s Puchmajerem, jelikož svoji tvorbu, resp. její úryvky, mnohokrát poslal nejprve Hněvkovskému, a až po jeho vyjádření ji případně zaslal i Puchmajerovi.

Hlavním cílem této práce bylo zaměřit se na drobné epické básně Vojtěcha Nejedlého. Pracovala jsem zejména se sbírkou *Básně*, kterou básník vydal až několik let poté, co jednotlivé básně napsal. Právě v tomto opožděném vydání básní, které bylo

způsobeno nedostatkem finančních prostředků, shledávám příčinu nedostatečného docenění, kterému se Nejedlému v dnešní době dostává, resp. nízkému povědomí o něm. Další příčinou je i skutečnost, že puchmajerovcům nebývá věnována dle mého názoru dostatečná pozornost při výuce na základních a středních školách, dovolím si podotknout, že bychom si měli uvědomit význam této skupiny pro český jazyk, zvláště pak pro české básnictví, a měli bychom se snažit vést i další generace k tomu, aby věděly, kdo byli Vojtěch Nejedlý, A. J. Puchmajer a Š. Hněvkovský. Z vlastních studentských zkušeností soudím, že vysoký důraz je kladen na výuku třetí fáze obrození, avšak na samé počátky a základy se téměř zapomíná. Dle mého názoru by mu měla být věnována pozornost na všech středních školách, co se týká škol základních, pak bych povědomí o tomto obrozenci očekávala minimálně v regionech, kde působil. Bohužel z vlastní zkušenosti vím, že ani lidé v Mirošově, natož pak děti na zdejší ZŠ, netuší, kdo byl ten Nejedlý, po kterém nese ulice, v níž stojí fara, název. Tvrzení o nedostatečném povědomí o V. Nejedlém dokazují i výsledky dotazníku, které jsou více než tristní. Dotazník byl položen celkem 65 dětem Mirošovské školy, až na několik výjimek, Nejedlého neznaly. Ze 157 respondentů tohoto významného obrozence, básníka a kněze neznalo celkem 101 dotázaných. Ze zbylých 46 respondentů, kteří Nejedlého znali, nevědí o jeho buditelské a literární činnosti a označili jej jen jako kněze. Pouze 60 dotázaných zařadilo Vojtěcha Nejedlého do 19. století. Skupinu puchmajerovců pak zná pouze 62 respondentů, zbylí dotázaní (95) na otázku, zda vědí, kdo byli puchmajerovci, odpověděli záporně.

Pokud bych měla shrnout charakteristiku básnické tvorby Vojtěcha Nejedlého, musím zejména vyzdvihnout způsob práce s jazykem a básnickými figurami. Vzhledem k tomu, že Nejedlý stál na samém počátku českého básnictví, nemůžeme ho vzhledem k možnostem, které měl, srovnávat například s Máchou či Kollárem. Skutečnost, že jej jeho vrstevníci nazývali Tassesem či Vergilliem, hovoří za vše. Témata, která se v jeho tvorbě nejčastěji vyskytují, jsou hlavně různé životní hodnoty. V práci jsem nejprve pracovala s „cykly“ které jsem v básnické sbírce našla, následně jsem básně rozdělila do pěti skupin dle témat, kterým se věnují. Vždy jsem jednu z básní podrobněji rozebrala, tím jsem zároveň charakterizovala básníkovi tvorbu. Částečně jsem se věnovala i dalším dílům, a to nejen básnickým, ale prozaickým, v rámci této kapitoly

jsem pracovala i s Puchmajerovými almanachy. Nejednalo o tvorbu velmi ovlivněnou napoleonskou válkou, které se do ní v široké míře promítají. Nejvyšší důraz však autor klade na lásku a rozum, tato dvě témata se prolínají téměř všemi básněmi. Nelze říci, že by tento básník užíval specifického verše, někdy se u něj setkáváme se šestistopým veršem, jindy schéma není jednotné, viz báseň 10-10-9-8. Z básnických figur se v básních nejvíce objevuje personifikace, aliterace a přirovnání, které má v básních přiblížit zejména vzhled a dokreslit onu barvitost celého děje, ve vysoké míře ji nacházím např. v básni *Upřímnost*. Ve velké míře se v básních promítají historické události, odkazy na významné historické i filosofické osobnosti.

Málokdo si v současné době uvědomuje, co museli čeští buditelé obětovat pro to, abychom nyní mohli mluvit a psát česky, o to horší je uvědomění si, jak je s naším rodným jazykem nakládáno.

## **Cizojazyčné resumé**

This undergraduate thesis deals with Vojtěch Nejedlý who was a patriot, revivalist, poet and priest. The thesis concerns his life, work and preaching activities and it especially focuses on his work in Mirošov. The practical part examines short epic poems and classifies them into categories. Some of the poems are thoroughly analysed. This thesis provides a broader view on the prominent poet of the Czech poetry in the period when the Czech language was considered inferior.

Vojtěch Nejedlý was a good friend of Šebastián Hněvkovský and Antonín Jaroslav Puchmajer. They used to meet on a regular basis and worked on publications of anthologies where they published their poems and tried to promote an accentual-syllabic verse. This thesis also includes some information about V. Nejedlý's brother Jan Nejedlý and about A. J. Puchmajer. There are also photographs and citations from the personal letters among the Puchmajers in the appendix.

The result of a survey which explored the knowledge about Vojtěch Nejedlý is located in the last part. This survey was completed especially by inhabitants of Mirošov and villages which are located nearby.

## Seznam obrázků

- Obrázek č. 1: Schéma provázanosti básní ze sbírky *Básně*

## Seznam příloh

- Příloha 1: Vysvědčení V. Nejedlého z filosofické fakulty v Praze – I. semestr, r. 1790
- Příloha 2: Ocenění J. Nejedlého – titul císařského rady – za překlad a revizi občanského zákoníku (ABGB)
- Příloha 3: Rukopis autobiografie Vojtěcha Nejedlého
- Příloha 4: Mirošovská fara – pohled ze dvora

Mirošovská fara – pohled ze silnice od kostela

Sklepy na faře – na zdech je patrný nános betonové omítky

Dřevěné točité schodiště na faře v Mirošově

- Příloha 5: Pohled na faru v Radnicích s bustou J. A. Puchmajera
- Příloha 6: Detail podobizny A. J. Puchmajera
- Příloha 7: Pohled na kostel sv. Josefa v Mirošově
- Příloha 8: Pohled na kostel sv. Jakuba menšího v bývalých Chýlicích

Pohled na kostel od horní brány

- Příloha 9: Báseň Láska k vlasti
- Příloha 10: Báseň Poustevník a dívka

## Seznam pramenů a použité literatury

BRABEC, L. *Mirošov: historie a popis mirošovské farnosti*. Rokycany 1891, str. 16. Vydal děkanský úřad v Mirošově v počtu 1500 výtisků).

BRÁZDA, Dominik, kaplan v Cerhovicích. *Mirošov*. Praha 1891. Dostupné v Muzeu Dr. Bohuslava Horáka, Rokycany, odd. informací a knihoven, č. kat. 1265; inv. 28698, s. 15.).

*Dějiny české literatury, II. svazek: Literatura národního obrození*. Praha: Československé akademie věd 1960.

*Časopis pro moderní filologii*. Praha: Klub moderních filologů, ročník druhý, 1912.

FALC, ARNOŠT a BENEŠ. *Mirošov: Ke 100. výročí povýšení Mirošova na městys*. 1. Mirošov 1971.

FORST, V., OPELÍK, J. a MERHAUT, M (eds.). *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 1. vyd. Praha: Academia 2000, 3/I M-O sv. ISBN 80-200-0468-8.

CHÝLOVÁ, Helena. Kázání Vojtěcha Nejedlého a Antonína Jaroslava Puchmajera z konfrontačního pohledu. In: *Jeden jazyk naše heslo bud' II: Vojtěch Nejedlý*. Radnice 2002, s. 287. ISBN 80-85093-75-6.

JINDŘICH, Karel. *MIROŠOV: BRÁNA DO ZÁPADNÍCH BRD*. 1. Plzeň 2009, 109 s.

JODL, E.: Život důstojného pána Vojtěcha Nejedlého, děkana žebráckého., *Časopis pro katolické duchovenstvo 1844*, svazek XVII.

MENCLOVÁ, Věra a Václav VANĚK. *Slovník českých spisovatelů*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Libri 2005. ISBN 80-727-7179-5.

POLÁK, Josef. *Česká literatura 19. století*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1990, 308 s. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-042-3906-4.

TYL, Josef Kajetán. *Pomněnky z hrobu nejstaršího Čecha*. V Praze: 1876. *Josefa Kaj. Tyla. Sebrané spisy*.

VLČEK, Jaroslav. *Dějiny české literatury*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění 1960, sv. 2.

VLČEK, Jaroslav. *První novočeská škola básnická*. V Praze: Bursík a Kohout 1896. Školní literární knihovna.

*Výroční zpráva cís. král. Českého vyššího gymnasia na Novém městě v Praze v Truhlářské ulici za školní rok 1909-1910*. Praha 1910.

SABINA, Karel. *O literatuře*. Praha: Český spisovatel, 1953.

SOCHROVÁ, Marie. *Kompletní přehled české a světové literatury*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2007. ISBN 978-80-253-0311-5.

ŠIMEK, F.: *Ze studií o V. N.*, Výroční zpráva gymnázia v Benešově za šk. rok 1908/1909.

#### Další prameny:

Památník národního písemnictví

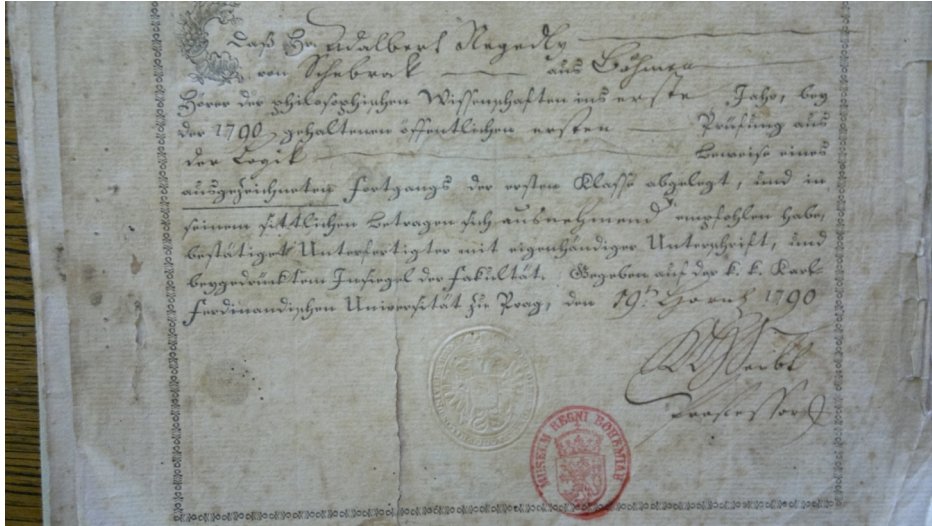
- Fond V. Nejedlý
- Fond J. Nejedlý
- Fond J. A. Puchmajer
- Fond Š. Hněvkovský



## Přílohy

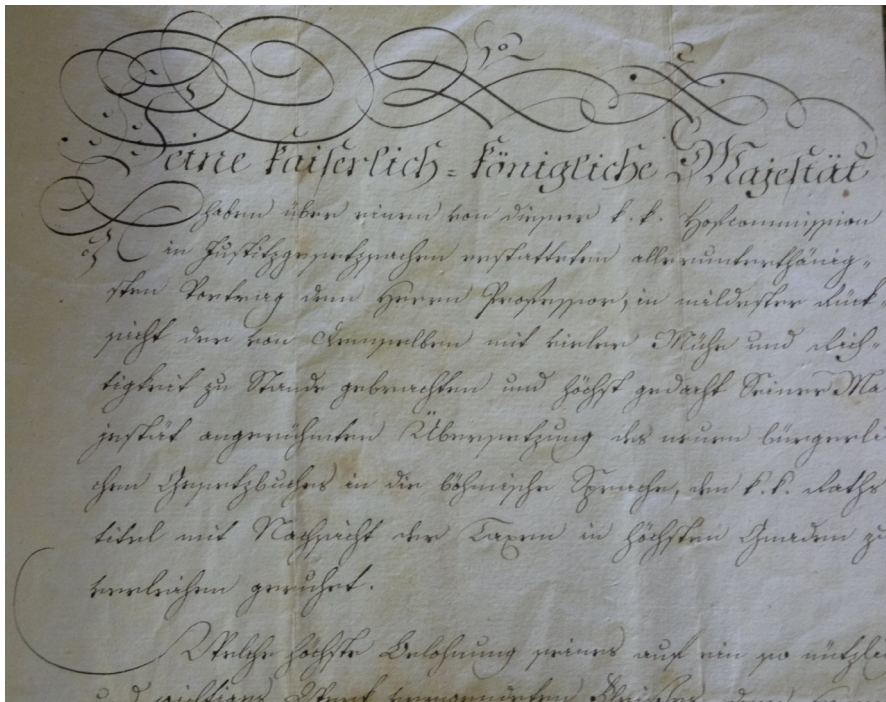
### Příloha 1:

Vysvědčení V. Nejedlého z filosofické fakulty v Praze – I. semestr, r. 1790



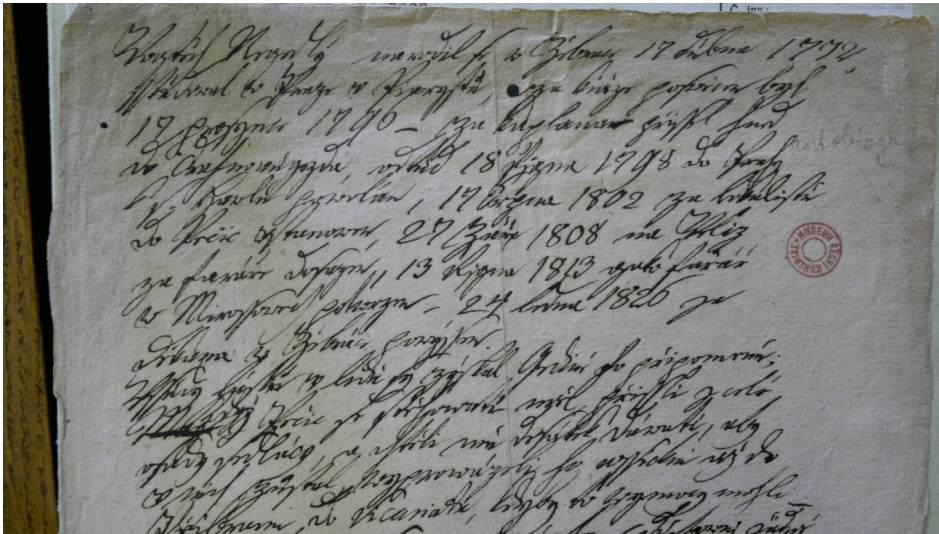
### Příloha 2

Ocenění J. Nejedlého – titul císařského rady – za překlad a revizi občanského zákoníku (ABGB)



### Příloha 3

Rukopis autobiografie Vojtěcha Nejedlého



### Příloha 4

Mirošovská fara – pohled ze dvora



Mirošovská fara – pohled ze silnice od kostela



Sklepy na faře – na zdech je patrný nános betonové omítky.

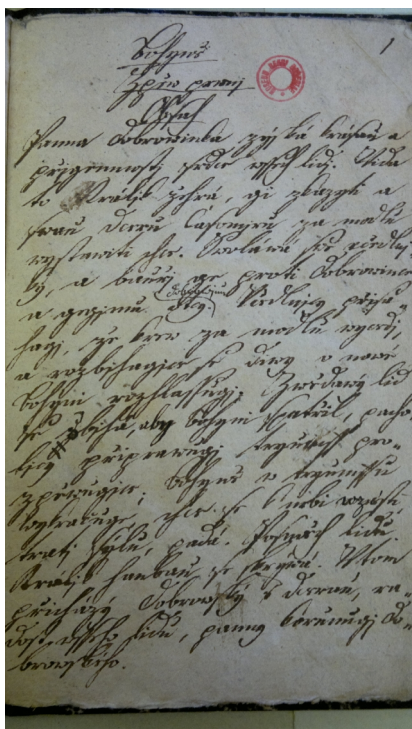


V zadní části fotografie je patrné dochované dřevěné točité schodiště.



## **Příloha 5**

Rukopis básně Bohyně



## ***Přílohy 6***

Pohled na faru v Radnicích s bustou J. A. Puchmajera



Detail podobizny A. J. Puchmajera



## ***Příloha 7***

Pohled na kostel sv. Josefa v Mirošově



## ***Příloha 8***

Pohled na kostel sv. Jakuba menšího v bývalých Chýlicích



Pohled na kostel od horní brány



## ***Příloha 9***

### **Láska k vlasti**

Lásko k vlasti! plamene Božského

Ducha, živote zlatého věku!

V růžové kráse, v zvyšující

Mocnosti přivíň se k Čechům!

Tebau divy tvořili otcové,

V bitvě hromové třepila hrstka

Svorného lidu slávou spité

Vítěze skostlého světa

Z pustin se co praudové valili

Do Čech plukové slídného vojska,

Skály se třásly, řeky schly, a

Země se změnila v pouště.

Z ticha tvoji povstali synové,

Lvové zbraně se chopili, třeli

Zástupy strašných národů, a

Evropa v svobodě stála.

Tebau ráje štepili v pokoji,

Čilé k věčnosti křídli duchy,

Pronikajícím okem prošli

Hlubiny přirozenosti.

Rozdrtivše okovy mrákoty

V stínu laskavé maudrosti sedíc

Blažili se, a v štěstí plynauc

Zpívali zvěčněné písně.

Lásko svatá! pramene svornosti,

Síly, slávy a nevinu rajské!



Jiskry jsi ohně nebeského

Vtrousila po zemi lidné:

Y hned láska k vlasti se každého

Stavu, každého zmocňuje věku,

Srdnaté duchy zplameňuje,

Bázlivé vzbuzuje k činům;

Láska trůn si v aurodné krajině

Pevní, na hoře zelené staví

Praporec, v paláci se pyšní,

S mudrci v samotě plesá.

Jako k bratru k Čechovi tiskne se

Čech, a srdečně pracuje pro vlast;

Život y jmění sázý rád, by

V lícné se zastkvěla slávě.

## ***Příloha 10***

### **Poustevník a dívka (str. 80-85)**

Když svět plésal v mladém máji,

Stěžovala v pustém háji

Svého srdce auzkosti

Dívka v plné hořkosti.

Slyše stařec dobrotivý

Rozlíhat se nářek živý

    Vyšel rychle z jeskyně

    K bědující dívčině.

A hned u dívky se staví,

Co ti schází? vlídně praví,

Umru otče zaufáním!

Odpovídá s vzdycháním.

Pročbys dcero! umřít chtěla?

Jistě, že jsy osyřela,

    Pro starostnau matičku

    Rosýš na tvář slzyčku.

Hrozná bolest můj věk zžírá,

Denní auzkost srdce svírá,

    Pro ztrátu své matičky

    Nevylívám slzyčky!

Tedy hochu laskavého

V líté vojně zabitého

    Dcero mezy horami

    Posvěcuješ slzami?

Ach! můj otče! srdce těsne  
Brzy těžkým hořem klesne,  
Pro hochu to milého  
Není nářku trpného.

Co tě neviňátko moří,  
Že tvé srdce vášní hoří?  
Zdali v zžírající jed  
Proměnila láska med?

O mé otče! srdce z ledu  
Nezná ještě lásky jedu,  
Jiné valí neštěstí  
Na mne hrůzu bolestí!

Jaká bída vrchovatá  
Tepe tě, zjev dívko zlatá!  
Když se srdce vyjeví,  
Y hned žalost uleví.

Ach, kde otče najdu řeči?  
Srdce probodané meči  
Smrtícími krvácý,  
Bolest ve mně burácý?

Byla jsem, ó šťastný čase!

Vrať se, vrať se s nebe zase;

Nyní jako perlami

Zalívá tvář slzami.

Byla jsem ach! sotva růže

Spanilá tak býti může,

Sotva jasná dennice

Jako švarná dívčice.

Lidé na ulicy stáli,

S radostí se na mne smáli,

Počkey, řekli, počkey zde,

Krásný anděl tady jde.

Srdce poskočilo v těle,

Když se hoši oči celé

Na mne majíc dívili,

Jak mne růže líčily.

Ty tam; neboť jako lvice

Přihnaly se neštovice;

Kam e krása poděla

Milostného anděla?

Zdali duše snesti může

Otče můj! že jarní růže

V živé tváři nesvítí,

Mládek lásky necytí?

Jak to dívka vymluvila,

hořké slzy vycedila,

Spěšně autlé růžičky

Zakrývaly tvářičky.

Neplač, neplač dívko zlatá!

Krása jest ti a čas vzata,

Růžes svadlé ztratila,

Abys nových nabyla.

Podiž semnau do jeskyňky

Milá panno pro květinky

Nad růžičky krásnější,

Nad lilia stálejší!

Ty tě budou pěkně krýti,

Že se počneš hvězda stkvíti,

Že se k tobě přivine,

Každé srdce nevinné.

Panně srdce čerstvěyc bilo,  
V mysli jí se vyjasnilo,  
    Již y v duchu plésala,  
    Že zas krásu zýskala.

Za stařečkem do jeskyňky  
Pospíchala pro květinky  
    Nad růžičky krásnější,  
    Nad lilia stálejší.

V jeskyni již oba byli,  
K oltáři se postavili,  
    Stařec mrtvau hlavu vzal,  
    Na oltář ji k dívce dal.

Dívčice se hlavy lekla  
Jako horaucýho pekla,  
    Až jí žíly skákaly  
    Vlasy hrůzau vstávaly.

Kmet řekl: Panna anděl byla,  
Krása tělo ozdobila,  
    Duše nad máj pěknější,  
    Nad klenoty vzácnější.

Krásá zvadla; lícné ctnosti  
Nezahynau do věčnosti,  
Maudrost vzácnější než květ  
Ještě pozdní slaví svět.

Takli míníš sličnau býti,  
Slib mi, že chceš maudrost ctíti,  
V šlechtnosti jediné  
Hledat krásy nevinné:

Bys co ona v krátkém čase  
Došla spanilosti zase  
Na růžičky krásnější,  
Nad lilia stálejší.

Panna v tváři vyjasněná,  
Maudrau řečí rozpálená  
Ruce křížem složila,  
K nebi hledíc mluvila:

Chcy ti Bože! věrná býti,  
Zblaužující maudrost ctíti,  
V šlechtnosti jediné  
Hledat krásy nevinné,

Bych co ona v krátkém čase

Došla spanilosti zase

Nad růžičky krásnější

Nad lilia stářejší.